

UNIVERZITET U SARAJEVU – FILOZOFSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ROMANISTIKU

RAZLIČITI IDEALI LJUBAVI PRIKAZANI U
LIKOVIMA ŽENE U RIMSKOJ ELEGIJI

Završni rad

Mentor:
prof. dr. Drago Župarić

Student:
Džejna Muhić

Sarajevo, septembar, 2024.

UNIVERSITY OF SARAJEVO – FACULTY OF PHILOSOPHY FAKULTET
DEPARTMENT OF ROMANCE LANGUAGES AND LITERATURES

FINAL THESIS

DIFFERENT IDEALS OF LOVE PORTRAYED IN
THE FEMALE CHARACTERS OF ROMAN ELEGY

Mentor:
prof. dr. Drago Župarić

Student:
Džejna Muhić

Sarajevo, September, 2024.

Sadržaj

Sažetak	4
Summary	5
UVOD	6
1. Grčki uzori	8
1.1 Kalin (Καλλίνος, prva polovina VII. st. a. Ch.)	8
1.2 Mimnermo (Μίμνερμος, oko 630-600 god. a. Ch.).....	8
1.3 Solon (Σόλων, oko 638-558).....	8
1.4 Teognid (Θέογνις, druga polovina 6. st. a. Ch.).....	9
2. Elegija u Rimu i društveno-politički kontekst.....	9
3. Život i poezija Kornelija Gala: Od političkog uspona do elegičnih stihova	11
4. Gaj Valerije Katul: Život i poezija u doba kasne Rimske republike	12
4.1 Katulove elegije: Strast, bol i poetična introspekcija	13
5. Sekst Propercije: Život, ljubavne elegije i rimski društveni kontekst	21
5.1 Propercijeve elegije: Ljubav, strast i unutarnji sukobi	22
6. Albije Tibul: Život, elegija i idealizirani ruralni svijet	27
6.1 Tibulove elegije: Ljubav, idila i melanholijska	28
7. Publije Ovidije Nazon: Život, ljubavna poezija i egzil	31
7.1 Ljubavna poezija Ovidija: Umjetnost zavođenja i mitološka inspiracija	34
ZAKLJUČAK	39
BIBLIOGRAFIJA	40
Izvori	40
Literatura	40

Sažetak

Ova teza se bavi, kao što i sam naslov kaže, rimskom elegijom, elegičarima i njihovim muzama, odnosno ženama kojima su pisane pjesme. Elegija kao književna vrsta je nastala u Grčkoj gdje je predstavljala svaku pjesmu napisanu elegijskim distihom, sastavljenim od heksametra i pentametra. Prve elegije su poznate kao tužbalice i pjesme izvođene uz frulu. Svojim prelaskom iz Grčke u Rim elegija dobiva svoju ljubavnu notu te postaje subjektivna ljubavna elegija u kojoj pjesnici otvoreno pokazuju svoje čežnje i boli. Dok ovim prelaskom elegija mijenja svoj sadržaj, forma ostaje ista. Kao tvorac se izdvaja Gaj Valerije Katul koji piše elegije još u Ciceronovom periodu, a za vrijeme Augustove vladavine, kada se slavi povratak prirodi i cvjeta poezija, slijede ga i ostali elegičari: Gaj Kornelije Gal, Albije Tibul, Sekst Propercije i Publije Ovidije Nazon. Na početku ovog rada se nalazi definicija i prikaz razvoja elegije od grčke tužaljke do rimske ljubavne pjesme. Nakon toga će ukratko biti predstavljeni grčki elegičari, a u središtu cijelog rada se nalaze rimski elegičari sa svojim pjesmama te sama analiza i usporedba njihovih idealnih žena gdje se jasno vidi razlika u izboru *idealne drage* kao inspiracije za stvaranje. U radu će se koristiti metoda analize, deskriptivna i komparativna metoda.

Ključne riječi: *rimska elegija, ljubavna poezija, Katul, Propercije, Tibul, Ovidije, ljubavni ideali, grčki uzori, subjektivna ljubav, mitološki motivi*

Summary

This thesis deals, as the title itself says, with Roman elegy, elegists and their muses, i.e. the women to whom the poems were written. Elegy as a literary genre originated in Greece, where it represented any poem written in an elegiac couplet, composed of hexameter and pentameter. The first elegies are known as laments and songs performed with the flute. By moving from Greece to Rome, the elegy acquires its love note and becomes a subjective love elegy in which the poets openly show their longings and pains. While the content of the elegy changes with this transition, the form remains the same. As a creator, Gaius Valerius Catullus stands out, who wrote an elegy during the time of Cicero, and during the reign of Augustus, when the return to nature is celebrated and poetry flourishes, followed by other elegists Gaius Cornelius Gallus, Albius Tibullus, Sextus Propertius and Publius Ovidius Naso. At the beginning of this work, there is a definition and description of the development of elegy from the Greek lament to the Roman love poem. After that, the Greek elegiac poets will be briefly presented, and at the center of the whole work are the Roman elegiac poets with their poems and the very analysis and comparison of their ideal women, where the difference in the choice of the ideal sweetheart as inspiration for creation is clearly visible. The paper will use the method of analysis, descriptive and comparative method.

Key words: *Roman elegy, Love poetry, Catullus, Propertius, Tibullus, Ovid, Ideals of love, Greek influences, Subjective love, Mythological motifs.*

UVOD

Predmet ovog rada je istraživanje rimskih elegija s fokusom na prikazivanje ideala ljubavi kroz likove žena. Rimska elegija, kao specifičan književni žanr, razvila se iz grčke poezije i prilagodila rimskom kulturnom i društvenom kontekstu. U središtu ove poezije su ljubavne priče koje reflektiraju osjećaje, strasti, patnje, ali i socijalne norme vremena u kojem su pisane. Za razvoj rimske subjektivne ljubavne elegije bitna je pojava ljubavnih epigrama u helenističkom pjesništvu. Iako su pjesme takvog sadržaja i oblika bile rijetke, mogu se pronaći u Teognidovoj drugoj knjizi (druga polovina 6. vijeka). Ostale pjesme ove vrste su izgubljene, ali to znači da ljubavi i erotike nije bilo u ranoj grčkoj elegiji, posebno u gozbenim pjesmama. Poznato je da su grčki elegičari objavljivali zbirke i nazivali ih imenima svojih dragih poput Mimnerma koji je oko 600. godine p.n.e. napisao zbirku elegija i nazvao je *Nano* (Νανώ), po imenu svoje drage. Iz antičkih predanja saznajemo da su te elegije bile mitološkog i historijskog sadržaja. Također pjesnik Antimah 400. godine p.n.e. objavljuje pjesmu *Lidanka* (Λύδη) u elegijskom distihu, u kojoj traži utjehu poslije smrti svoje drage. Možemo zaključiti da je mitska ljubavna priča centar grčke ljubavne elegije dok je pjesnikov lični doživljaj služio samo kao povod pisanju pjesme. Za razliku ovome u Rimu imamo obrnut raspored tako da subjektivni pjesnikov doživljaj zauzima glavno mjesto u pjesmi, dok se mit koristi kao *exemplum* za idealizaciju drage.

Cilj rada je analizirati kako su rimski pjesnici, poput Katula, Propercija, Tibula i Ovidija, prikazivali ženske likove u svojim djelima i na koji su način njihovi ideali ljubavi utjecali na oblikovanje rimske književne tradicije.

U ovom radu koristi se nekoliko znanstvenih metoda kako bi se postigao sveobuhvatan pregled i analiza teme. Prvenstveno se koristi metoda analize, koja omogućava detaljno proučavanje tekstova i njihovih tematskih elemenata. Deskriptivna metoda pomaže u opisivanju povijesnog i društvenog konteksta u kojem su ova djela nastala, dok se komparativna metoda koristi za usporedbu različitih pjesnika i njihovih pristupa temi ljubavi.

Struktura rada je organizirana u nekoliko poglavlja, koja se sistematski bave različitim aspektima rimske elegije.

Prvo poglavlje bavi se grčkim uzorima rimskih elegija, gdje su predstavljeni najvažniji grčki elegičari i njihov utjecaj na rimsku književnost.

Drugo poglavlje obrađuje razvoj rimske elegije u kontekstu društveno-političkih prilika u Rimu, ističući kako su te promjene utjecale na književne trendove.

Treće poglavlje posvećeno je Korneliju Galu, njegovom životu i ljubavnim pjesmama, naglašavajući njegov pionirski doprinos rimskoj elegiji.

Četvrto poglavlje fokusira se na Gaja Valerija Katula, istražujući njegov život i ljubavne pjesme koje odražavaju njegovu strastvenu i često bolnu vezu sa Lezbijom.

Peto poglavlje obrađuje život i poeziju Seksta Propercija, s posebnim osvrtom na njegovu ljubavnu poeziju posvećenu Cintiji, te analizu njegovog doprinosa književnoj tradiciji.

Šesto poglavlje posvećeno je Albiju Tibulu, istražujući njegove ljubavne pjesme i idealizaciju seoskog života kao utočišta od urbanog kaosa.

Sedmo poglavlje bavi se Publijem Ovidijem Nazonom, čije su ljubavne elegije duboko povezane s mitološkim motivima i njegovim osobnim iskustvima progonstva.

Zaključak sumira glavne zaključke rada, ističući različite pristupe i prikaze ljubavi kod pojedinih rimskih elegičara, te njihov doprinos razvoju književnosti u Rimskom carstvu.

1. Grčki uzori

1.1 Kalin (Καλλίνος, prva polovina VII. st. a. Ch.)

Najstariji poznati elegičar u grčkoj književnosti. Od cjelokupnog njegovog pjesništva sačuvan je samo jedan veći odlomak. Dvadesetak očuvanih stihova otkrivaju tijesnu vezu Kalinovih elegija s epskom dikcijom i visoku politiziranost. Podstaknut rodoljubljem, Kalin je u svojim elegijama hrabrio Efežane i podsticao ih na borbu, a kritikovao je ravnodušnost nekih svojih sugrađana. Najhrabrije vojnike vidi kao polubogove, a za najveću moguću čast smatra smrt na bojnopolju. Na taj način on junački etos iz Homerovih epova prenosi u realnu sadašnjost.

1.2 Mimnermo (Μίμνερμος, oko 630-600 god. a. Ch.)

Njegova poezija usredotočena je na vlastite osjećaje koji su bili uslovljeni prilikama u kojima je pjesnik živio. Njegova je poezija melanholična i ljubavna. Zbirka Mimnermovih intimnih pjesama nazvana je po sviračici *Nani* (Ναννώ).¹ Njegovi su stihovi napisani uglavnom epskim dijalektom i puni čežnje i odzvanjaju muzikom.

1.3 Solon (Σόλων, oko 638-558)

Bio je veliki zakonodavac i reformator atenskoga ustava. On je u elegijama i jambima izložio svoje etičke ideje i refleksije, objašnjenja i opravdanje vlastitoga političkog rada. Prije nego što se 594. godine a. Ch. kao arhont eponim prihvatio reformatorskoga posla, svojom elegijom *Salamina* potakao je Atenjane da zauzmu otok Salaminu koje su tada držali Megarani i suzbijali slobodu atenske trgovine. Ukupan Solonov pjesnički rad obuhvatao je oko 5,000 stihova, danas sačuvanih samo fragmentarno, koji su pisani uglavnom u jonskom i epskom dijalektu s dosta antičkih elemenata. Pored *Salamine*, u njegov pjesnički opus ulaze *Opomene Atenjanima*, elegije u kojima Solon opravdava i objašnjava svoj reformatorski rad, te *Opomene samome sebi*, u kojima izlaže svoja etička shvatanja.

¹Salopek, D. i Sironić, M, *Grčka književnost u: Povijest svjetske književnosti*, 1977. 48. str.

1.4 Teognid (Θέογνις, druga polovina 6. st. a. Ch.)

Sačuvano je njegovih 1,389 stihova. To su sentence i fragmenti koje je neko sakupio iz njegovih elegija, s gnomskom i moralnom tendencijom, ali ni ti stihovi nisu svi Teognidovi, već su vremenom bili njima dodani i neki stihovi drugih pjesnika. Sve političke borbe i teškoće našle su odraza u Teognidovim elegijama, čiji glavni dio čine ὑποθήκαι (*opomene*), koje su upućene mladom plemiću Kirnui koje su ponegdje ispunjene žarom, strašću i bolom zbog iskustva čovjeka koji je život proveo u neprekidnoj borbi, u nevolji i siromaštvu. Moralna pouka Teognidova uglavnom je pesimistična: mladost i sam život su nestalna dobra, smrt i siromaštvo vrebaju na svakom koraku, dobri propadaju dok zli trijumfiraju. Ipak, pomisao na smrt izaziva kod pjesnika uživanje u radosti i mladosti, pa u njegovoj poeziji nalazimo i veselih trenutaka.

2. Elegija u Rimu i društveno-politički kontekst

Nastala u kasnoj Republici i procvjetala tokom Augustova razdoblja, rimska elegija obuhvata raznoliku lepezu poetskih glasova, od nježnih ljubavnih pjesama Katula do introspektivnih razmišljanja Ovidija u njegovom izgnanstvu. Kao u svakom periodu rimske književnosti, i u Republici su političke prilike utjecale na rad pisaca. Klasično doba u kojem se trenutno nalazimo se naziva i zlatnim, zbog svog književnog bogatstva napisanog za njegovo trajanje. Katul živi i djeluje u toku Ciceronovog doba (80. – 30. godina a. Ch.), kada cvjeta proza, posebno govorništvo, dok će svoj vrhunac doživjeti poezija za vrijeme vladavine cara Augusta (30. godina a. Ch. – 14. godina n. e.). U Katulovo vrijeme razvija se krug *neoterika* čiji su sljedbenici bili učeni pjesnici i pripadaju elitnom krugu Rima. Njihovi književni uzori prelaze iz helenističkog svijeta u Aleksandriju, Rod, Antiohiju i Pergam. Od svih sljedbenika ovog književnog kruga, sačuvana su samo Katulova djela.

Katul u svojim helenističkim epilijima i satiričnim epigramima napada samog Cezara, a ne šteti ni njegove prijatelje. Osim toga, stvara ljubavnu liriku u kojoj se protežu iskreni osjećaji. U ovim pjesmama, lik žene je prikazan kao superioran, ona je gospodarica, dok pjesnik sam sebe prikazuje kao podčinjenog, u potpunosti predanog. Ovo je prvo veliko odstupanje od grčkih ljubavnih pjesama gdje je lik žene bio u inferiornoj poziciji, bila to hetera ili robinja. Već u doklasičnom periodu je započeo proces emancipacije žena visokog roda u Rimu, s kojim žene dobivaju važniju ulogu kako u privatnom životu, tako i u književnosti.

„S razlogom se u ovoj emancipaciji i u novom, slobodnom razvoju erotike u Rimu vidi jedan od važnih uslova za stvaranje rimske ljubavne lirike. Istom krugu kao i Katul pripadao je i Kornelije Gal, tvorac rimske subjektivne elegije koja će naročito u Augustovo vrijeme imati mnoge predstavnike.“²

Uz Katula, književnom krugu neoterika je pripadao i Kornelije Gal, začetnik rimske subjektivne elegije koja će se tek razviti u periodu Augustove vladavine. Ova nova vrsta elegije nije imala svoje uzore među helenističkim pjesnicima.

Dolaskom Augusta na vlast mijenja se politička slika, a uz to i djelovanje na polju književnosti. U početku pokušava vratiti sve što je bilo izvorno rimsko s posebnim akcentom na rimsku bogobožnost (*pietas Romana*). Razvoj kulta vladara imao je ključnu političku ulogu. Na ovom polju najviše su se istakli Horacije i Vergilije proslavljanjem cara Augusta božanstvom. Vergilije po naređenju piše ep Eneidu kako bi doveo u vezu božanstvo sa carem kao direktnim potomkom Julijevske loze.

Program Augustove politike je zagovarao restauraciju zemljoradnje koju su uništili građanski ratovi. Bijeg u idiličnu prirodu predstavljao je glavnu karakteristiku Augustove propagande. Stogodišnjim mirom (*pax Augusta*) omogućio je narodu odmor i prostor za oporavak nakon iscrpljujućih ratova i razvijanja gradske civilizacije. Kako je sam August izjavio da je našao Grad u opeki, a da ga ostavlja u mramoru.

Pjesnici se prilagođavaju idealima Augustove propagande i religije, svaki na svoj način, ili pjesmama o selu i prirodi ili o mitskim temama.

U rimskoj elegiji, kao i u grčkoj, ljubav nije bila jedina tema, ali je zauzimala najvažniji dio. Ovidije i Propercije pišu ljubavne elegične priče na mitološke i druge teme, ali isto tako i elegije sa didaktičkom sadržinom, dok Tibul piše u skladu sa Augustovom restauracijom. Pored Katula, i drugi neoterici pisali su duže elegije, ali prvi pjesnik za kojeg se pouzdano zna da je napisao veći broj ljubavnih elegija je Kornelije Gal koji opisuje svoju stvarnu ljubav. Sačuvane su i elegije Tibula, Propercija i Ovidija, mada se Ovidije izdvaja od prethodno navedenih. Ono što pravi razliku među njima jeste to što Ovidijeva draga Korina izmišljen lik hetere, ljubavnice, dok su Katulova Lezbija, Tibulova Delija i Propercijeva Cintija stvarne žene koje su živjele u Rimu pod pravim imenima Klodija, Planija i Hostija.³

² Budimir, M. i Flašar, M. *Pregled rimske književnosti – De auctoribus romanis*, 378. str.

³ *Ibidem*, 302. str.

3. Život i poezija Kornelija Gala: Od političkog uspona do elegičnih stihova

Gaj Kornelije Gal (*Gaius Cornelius Gallus*), rođen oko 69. godine a. Ch. u Galiji, bio je istaknuti rimski pjesnik i političar. Njegov život obilježila je bliska veza s Augustom i visok položaj u rimskoj upravi. Stekao Augustovo povjerenje nakon što se istaknuo u borbi protiv Marka Antonija, što mu je donijelo položaj guvernera Egipta. Međutim, mandat mu nije bio uspješan, a zamjerivši se Augustu, smijenjen je s funkcije i poslan u izgnanstvo. Sve ovo i društvena osuda nagnali su Gala na samoubistvo. August je potom naredio uništenje svih njegovih djela, zbog čega je danas vrlo malo sačuvanih podataka o njemu.

Bio je ključan za razvoj ljubavne elegije u Rimu. Kao prijatelj Katula i Vergilija, Gal je bio važan član kruga neoterika, pjesničke skupine koja je cijenila grčkog pjesnika Euforiona. Ciceron je često ismijavao neoterike, uključujući Gala, zbog njihovog ponavljanja Euforionovih tema, iako su oni dali značajan doprinos razvoju rimske poezije.

Gal je slijedio Euforionov stil i preveo nekoliko njegovih djela. Kao prvi značajni predstavnik rimskih elegičara, Gal je napisao četiri knjige elegija pod nazivom *Ljubavi (Amores)*, inspiriranih ljubavlju prema glumici Volumniji, koja se u njegovim pjesmama pojavljuje pod pseudonimom Likoride. U svojim elegijama, Gal je spojio osobna iskustva, tradicionalne teme i mitološku učenost u koherentne cjeline.

Galov utjecaj prepoznaje i Vergilije, koji mu posvećuje svoju desetu Pastirsku pjesmu, hvaleći njegov doprinos poeziji. Tu su preneseni neki Galovi distisi u heksametre, jer Gal tuguje za Likoridom.⁴

*Nunc insanus amor duri me Martis in armis
tela inter media atque adversos detinet hostes:
tu procul a patria (nec sit mihi credere tantum!)
Alpinas, ah dura, nives et frigora Rheni
me sine sola vides. Ah, te ne frigora laedant!
ah, tibi ne teneras glacies secet aspera plantas!*⁵

Sada me bezumna ljubav sred oružja
svirepog Marsa usred redova bojnih i ratnoga
meteža drži. Rodna ti gruda daleko, o, kamo
da mogu da sumnjam! Alpinske snegove,
avaj! i led na Rajni ćeš sama, svirepi stvore,
da vidiš. Ah, da ti ne naškodi mraz taj! Oh,
da ti oštri taj led ne izranjavi tabane nežne!⁶

U ovom odlomku pjesnik izražava duboku tugu i čežnju za voljenom koja je daleko od

⁴ Budimir, M. i Flašar, M. 301. str.

⁵ *Ibidem.*

⁶ *Ibidem.*

njega dok se on nalazi usred rata. Bezumna ljubav prema njoj jedino je što ga *drži* u borbi, dok je okružen neprijateljima i oružjem. Brine se za njeno zdravlje dok je suočena sa *svirepim snjegovima* i *ledom na Rajni*. Strahuje da će joj hladnoća i led naštetiti i povrijediti njene *nježne tabane*, što dodatno ističe njegovu ljubav i brigu za nju.

Galove elegije istražuju teme ljubavi, čežnje, patnje i izdaje. Njegova poezija odražava osobna iskustva i emocije, a ljubav prema Likoridi zauzima centralno mjesto. Kroz pjesme izražava duboku strast i bol zbog ljubavi koja nije uvijek uzvracena ili je ispunjena poteškoćama. Likorida je bila poznata rimska glumica i hetera koja je imala nekoliko poznatih ljubavnika, uključujući Marka Antonija. Kornelije Gal se smatra jednim od osnivača rimskog elegijskog žanra, zajedno s Tibulom, Propercijem i Ovidijem.

Njegove pjesme utjecale su na kasnije elegičare, posebno u pogledu tematike ljubavne patnje i osobnog izražavanja. Njegove elegije karakterizirane su rafiniranim stilom, emocionalnom dubinom i izražajnom lirikom. Koristio je metričku formu elegijskog distiha, koja se sastoji od naizmjeničnih stihova heksametra i pentametra.

Likorida, kao centralni lik njegovih elegija, prikazana je kao predmet pjesnikove strasti i patnje. Njezina ljubavna priča s Galom bila je turbulentna, što je dodatno obogatilo emotivnu slojevitost njegovih elegija. Pjesnik koristi metafore prirode i mitološke reference kako bi izrazio svoje osjećaje prema Likoridi, ističući njezinu ljepotu i nedostižnost. Njegova poezija i odnos s Likoridom ostaju važan dio proučavanja klasične rimske književnosti i kulture. Iako su Galova djela većim dijelom izgubljena, njegov utjecaj na rimsku književnost ostaje neupitan, posebno u razvoju subjektivne ljubavne elegije koja je oblikovala rimski pjesnički kanon.

4. Gaj Valerije Katul: Život i poezija u doba kasne Rimske republike

Gaj Valerije Katul, (*Gaius Valerius Catullus*) bio je rimski pjesnik koji je živio za vrijeme kasne Rimske republike, oko 1. stoljeća prije Krista. Slavljen je zbog svoje lirske poezije koja obuhvaća širok raspon tema od nježne ljubavi i strastvene želje do oštre invektivne i oštre satire.

Katul je rođen u imućnoj obitelji u Veroni, a veći dio života proveo je u Rimu, gdje je postao dio kruga pjesnika i intelektualaca. Njegov je rad duboko osoban, često odražava vlastita

iskustva i emocije s izuzetnom iskrenošću i intenzitetom. Jedna od njegovih najpoznatijih tema je njegova burna ljubavna afera sa ženom koju naziva *Lezbijom*, za koju mnogi vjeruju da je Clodia, udana žena s kojom je imao strastvenu i problematičnu vezu.

Njegova je poezija poznata po emocionalnoj dubini i ekspresivnom jeziku. Pisao je u različitim metrima i oblicima, uključujući hendekasilabične stihove, elegične distihe i lirsku poeziju pod utjecajem grčkih uzora. Katulov stil obilježen je svojom izravnošću i živopisnim slikama, obilato se služeći retoričkim sredstvima za prenošenje svojih osjećaja i ideja.

Uz svoje ljubavne pjesme, Katul je također pisao oštre invektivne kritike protiv svojih neprijatelja i satirične stihove koji ismijavaju društvene konvencije i političke figure njegova vremena. Njegova satirična duhovitost i oštra kritika priskrbili su mu reputaciju hrabrog i odvažnog pjesnika koji se nije bojao izazvati društvene norme i moćne pojedince.

Katulov utjecaj na kasniju književnost bio je značajan. Njegovim su se pjesmama divili pjesnici poput Ovidija i Horacija, a njegov je stil ostavio trajan utjecaj na rimsku poeziju. Unatoč svom relativno kratkom životu Katul je iza sebe ostavio opus djela koja se i dalje proučavaju i cijene zbog svoje emocionalne iskrenosti, jezične elegancije i istraživanja složenosti ljudskih odnosa. Njegova sposobnost da spoji osobno iskustvo s književnim umijećem osigurala mu je mjesto jednog od najvećih lirskih pjesnika antike.

4.1 Katulove elegije: Strast, bol i poetična introspekcija

Katulova ljubavna poezija zauzima središnje i dirljivo mjesto u njegovom opusu, pokazujući njegovu emocionalnu dubinu, književnu vještinu i duboke uvide u složenost ljudskih odnosa. Njegove pjesme upućene Lezbiji, za koju se vjeruje da je pseudonim za Clodiu Metelli, među njegovim su najpoznatijim i najtrajnijim doprinosima zapadnoj književnosti.

Strastvena ljubav i želja

Katulove ljubavne pjesme prema Lezbiji obilježene su intenzivnom strašću i čežnjom. On prikazuje ljubav kao razornu silu koja nadvladava razum i ispravnost. Katulova V. pjesma, upućena njegovoj Lezbiji, prezentuje motiv ljubavnog uživanja budući da u njoj pjesnik stalno poziva na ljubav i poljupce, kao što vidimo iz sljedećih stihova:

V. *Ad Lesbiam*

*Vivamus mea Lesbia, atque amemus,
rumoresque senum severiorum
omnes unius aestimemus assis!
soles occidere et redire possunt:
nobis cum semel occidit brevis lux, 5
nox est perpetua una dormienda.
da mi basia mille, deinde centum,
dein mille altera, dein secunda centum,
deinde usque altera mille, deinde centum.
dein, cum milia multa fecerimus, 10
conturbabimus illa, ne sciamus,
aut ne quis malus invidere possit,
cum tantum sciat esse basiorum.*⁷

Živimo i volimo se moja Lezbijo,
a sva ogovaranja okrutnih staraca
neka ne vrijede za nas ni pola groša!
Sunca umiru i vraćaju se,
a nama jednom kada se pogasi kratak dan
noć koja se mora spavati je neprestana.
Daj mi tisuću cjelova, pa onda sto,
zatim drugih tisuću, pa opet sto,
zatim opet novih tisuću, pa onda sto,
a onda, kad se mnogo tisuća puta poljubimo,
pomrsimo račune, da im ne bi broja znali,
i da nas ne bi lakše mogli ureći,
kad bi znali koliko je poljubaca bilo.⁸

Prije svega može se reći da je ova pjesma podijeljena u tri dijela: prvi stih koji naznačuje glavnu tematiku pjesme, odnosno poziv na ljubavno uživanje, zatim stihovi 2–6 objašnjavaju razloge zašto bi Lezbija trebala poći s Katulom te na kraju preostali stihovi nude ponovno poziv na uživanje koje im nitko neće moći uništiti.⁹

Na početku pjesme Katul poziva Lezbiju na druženje jer je svjestan da je život kratak, pa s njom želi provesti sve svoje vrijeme.¹⁰ Glagolima *vivere* i *amare*, koji se nalaze odmah u prvom stihu, autor potiče na uživanje.¹¹ Isto tako, ovdje svoju dragu naziva Lezbija, što nas navodi na to da je ona inspiracija za Katulovu poeziju. Glavna predstavica s Lezba bila je pjesnikinja Sapfo koja utjelovljuje vrline kao što su ljepota, strast i inteligencija. Nazvavši svoju odabranicu Lezbija, Katul sve te osobine poistovjećuje s imenom koje je dodijelio svojoj dragoj.¹² Na isto pozivaju i sljedeća dva stiha, te glagol *aestimemus*. Iz ovih stihova osim toga vidljivo je da Katul osuđuje zlobne komentare staraca, *senum severiorum*, koji su zagovarali stare moralne vrijednosti.¹³ Naime u Rimu se od muškarca očekivala aktivnost u političkom životu, dok se ludovanje za djevojkom smatralo kao mladenački hir.¹⁴

⁷ Catul. I, 5, dostupno na: [Catullus \(thelatinlibrary.com\)](http://thelatinlibrary.com).

⁸ [Croatian Catullus 5 Translation - Carmen 5 - Gaius Valerius Catullus \(Croatian\) \(negenborn.net\)](http://negenborn.net).

⁹ Fredricksmeyer A. Ernest. *Observations on Catullus 5*. 1970. 436. str.

¹⁰ *Ibidem*.

¹¹ Katul u svojim pjesmama poziva na uživanje (*otium*) izbjegavajući tako politička uplitanja. (Conte, Gian Biagio. *Letteratura Latina*. 1987. 118. str.)

¹² Fredricksmeyer, 436. str.

¹³ *Ibidem*, 437. str.

¹⁴ *Ibidem*.

Budući da je Katul zagovarao potpuno suprotne vrijednosti, već u startu pokušava pobiti Lezbijino odbijanje, pa joj govori da se ne obazire na bilo kakva govorkanja. Isto se može zaključiti i iz narednih stihova, pa pjesnik ponovno poseže za nagovaranjem, u kojem sada upotrebljava motiv prolaznosti vremena. Objašnjava da je prirodni ciklus vječan dok je ljudski život ograničen pa je stoga ovo još jedan razlog za uživanje s Lezbijom. Stoga Katul, izraz *soles occidere et redire*, koji upućuje na vječnost prirodnog ciklusa suprotstavlja izrazima koji upućuju na kratkotrajnost života: *semel, occidit, brevis lux*, kao i stihom „*nox est perpetua una dormienda.*”

Nakon nagovaranja u zadnjem dijelu pjesme pjesnik prelazi na glavni motiv izmjenjivanja poljubaca, koje je naglašeno do kraja pjesme. Kako bi naglasio ljubavno uživanje, pjesnik pomalo pretjeruje, a to postiže ponavljanjem veznika *deinde*, kojemu prethodi glagol *da* u imperativu, a također i izmjenjivanjem brojeva *milia* i *centum* koji dovode do kulminacije na kraju pjesme. Katul i Lezbija izmjenjuju poljupce sve dok ih ne bude toliko da ih zajedno neće moći prebrojati. Također, ovdje je motiv ljubavnog uživanja još jednom stavljen u konflikt s onima koji zagovaraju stare moralne vrijednosti, a koji su opisani pridjevom negativne konotacije – *malus*. Budući da je nepoznat broj njihovih poljubaca, ti zli ljudi im neće moći

zavidjeti te će Katul na taj način moći očuvati njihovu vezu od zavidnih govorkanja.¹⁵

Motiv ženske ljepote:

Kod Katula je motiv ženske ljepote zastupljen u stihovima u kojima opisuje Lezbijinu vanjsku ljepotu i ženstvenost, ali i njezin karakter te ponašanje u društvu. Stoga je sljedeća pjesma primjer kako Katul u ljubavnome zanosu opisuje Lezbiju:

LXXXVI. *Ad Lesbiam*

*Quintia formosa est multis. mihi candida, longa,
recta est: haec ego sic singula confiteor.
totum illud formosa nego: nam nulla venustas,
nulla in tam magno est corpore mica salis.
Lesbia formosa est, quae cum pulcerrima tota est,
tum omnibus una omnis surripuit Veneres.*¹⁶

Mnogima lijepa je Kvincija; slažem se, ona je vitka, blistava, stasita – da, u nje su svojstva ta sva, ali je sve to skupa ne čini lijepom, jer nema ljupkosti ni za lijek u tijelu golemom tom. Lijepa je Lezbija – zato što cijela je doista krasna, i jer je ženama svim otela dražest i čar.¹⁷

U ovoj pjesmi Katul uspoređuje Lezbiju s dotičnom Kvincijom. Zapravo, opisujući Kvinciju ističe sve osobine koje joj nedostaju da bude kao Lezbija. Čitava je pjesma prožeta motivima koji upućuju na fizičku ljepotu, pa su tako neki od njih *formosa, candida, longa, recta*. Dakle, Kvincija ima sve odlike fizičke ljepote, međutim ono što joj nedostaje jest ženstvenost koja zapravo čini ženu lijepom, a tu odliku posjeduje Lezbija.¹⁸ ženstvenost je naglašena pridjevom *formosa*, te imenicama *venustas, sal* i *Veneres*. Katul dakle u ljepotu žene ne ubraja samo fizičku komponentu, već i inteligenciju te ponašanje, odnosno gracioznost pokreta, na što posebno upućuje pridjev *Formosa*.¹⁹ Može se zaključiti kako je Lezbija za Katula utjelovljenje fizičke i unutarnje ljepote, koja podrazumijeva način ponašanja. Ona svojom gracioznošću pokreta i dražestima čini da se svima sviđi, pa je zapravo na neki način preslika Venere, kako u ljepoti tako i u ljubavnom uživanju.

Nakon motiva ljubavnog zanosu, pokazat će se na koji način Katul iskazuje ljubomoru koja se manifestira kroz motiv fizičkog izgaranja, kritiziranja žena i zavođenja drugih mladića.

¹⁵ Usp. Fredricksmeyer, 441–442. str.

¹⁶ Catul. LXXXVI, dostupno na: [Catullus \(thelatinlibrary.com\)](http://thelatinlibrary.com).

¹⁷ Catul. LXXXVI, dostupno na: [Croatian Catullus 86 Translation - Carmen 86 - Gaius Valerius Catullus \(Croatian\) \(negenborn.net\)](http://Croatian Catullus 86 Translation - Carmen 86 - Gaius Valerius Catullus (Croatian) (negenborn.net)).

¹⁸ Rankin, H. D. 1976. *Catullus and the 'Beauty' of Lesbia (Poems 43, 86 and 51)* 1976. 5. str.

¹⁹ Usp. Robinson, Ellis, *A commentary on Catullus*, 1889. 461–462. str.

Motiv fizičkog izgaranja

Katulova LI. pjesma navest će se kao prvi primjer u kojem se provlači motiv izgaranja, ali u pjesmi se isprepliću i motivi koji se odnose na ljubavni zanos:²⁰

LI. *Ad Lesbiam*

<i>Ille mi par esse deo videtur, ille, si fas est, superare divos qui sedens adversus identidem te spectat et audit dulce ridentem, misero quod omnis</i>	5	Ravnim bogu čini se meni, ili čak i većim, ako se smije reći, onaj koji pred tobom stalno sjedi, gleda te, sluša smijeh tvoj slatki: sva su mi čula jednom zatravljena. Lezbijo, čim sam tebe ugledao, od onda nemam više, Lezbijo, glasa,
<i>eripit sensus mihi: nam simul te, Lesbia, adspexi, nihil est super mi deest v. 1 lingua sed torpet, tenuis sub artus flamma demanat, sonitu suo tintinant aures, gemina teguntur lumina nocte.</i>	10	jezik mi se koči, a oganj nježni tijelo mi obuzima, uši ječe zvonjavom, i pokriva noćna tmina oba mi oka.
<i>otium, Catulle, tibi molestum est: otio exsultas nimiumque gestis. otium et reges prius et beatas perdidit urbes.²¹</i>	15	Dokolica, Katule, tebe muči: tad si mahnit, težiš za nedostižnim. Dokolica kraljeve nekoć skrha, gradove moćne. ²²

²⁰ Von Albrecht, Michael, *A History of Roman Literature. From Livius Andronicus to Boethius*, 1997. 336. str.

²¹ Catul. LI, dostupno na: [Catullus \(thelatinlibrary.com\)](http://thelatinlibrary.com),

²² Catul. LI, dostupno na: [Croatian Catullus 51 Translation - Carmen 51 - Gaius Valerius Catullus \(Croatian\) \(negenborn.net\)](http://negenborn.net).

Ovo je zapravo prijevod Sappine pjesme, u kojoj je zadnja strofa naknadno dodana.²³ Pretpostavlja se da je i zato pisana u sappičkoj strofi.²⁴ Prvo što možemo uočiti u ovoj pjesmi jest da je glavni motiv Katulovog fizičkog izgaranja ljubomora na onoga, tko je u Lezbijinoj prisutnosti. Zanimljivo je da ovdje Katul upotrebljava pokaznu zamjenicu *ille*, tako da je on zapravo promatrač, te misli na konkretnu osobu na koju je ljubomoran, međutim nije je imenovao.²⁵ Također je vidljivo da Katul ovdje opisuje ne samo Lezbijinu fizičku ljepotu već i ljepotu njenog ponašanja i karaktera.

Katul je dakle ljubomoran na onoga koji sjedi nasuprot Lezbije, što je vidljivo u opisu gdje ga prikazuje ravnim ili višim od bogova, a njegova je ljubomora tolika da na nekim mjestima doseže i patnju koja je iskazana izrazom *misero mihi*.²⁶ Osim toga, motiv fizičkog izgaranja uočljiv je također u izrazima koji se nižu u ostatku pjesme: *lingua torpet, flamma demanat, tintinant aures te lumina teguntur*. Drugim riječima, čim Katul ugleda Lezbiju, njemu se ukoči jezik, pod udovima mu se potkrada lagani plam, odzvanjaju mu uši i sklapaju mu se oči. On dakle doživljava nesvjesticu u Lezbijinoj prisutnosti.²⁷ Katul u ovoj pjesmi ne izražava samo fizičku već i duhovnu privrženost, koja je u ovom slučaju izražena ljubomorom, iako spomenuti motivi upućuju na žudnju i strast prema Lezbiji, oni se mogu interpretirati i kao Katulovi unutarnji osjećaji koji se javljaju prilikom ljubomore pa možemo zaključiti da je Katul zapravo i u ljubomori veoma direktan i osjetljiv kada se radi o izražavanju osjećaja.

²³ Usp. Robinson, 175–176. str.

²⁴ Rankin, 8. str.

²⁵ Usp. Finamore, F. John. *Catullus 50 and 51: Friendship, Love, and "Otium"*. 1984. 12–14. str.

²⁶ *Ibidem*, 14. str.

²⁷ *Ibidem*, 16. str.

Emocionalni intenzitet

LXXXV.

*Odi et amo. quare id faciam, fortasse requiris.
nescio, sed fieri sentio et excrucior.*²⁸

Mrzim i ljubim. Zašto je tako, možda me pitaš. Ne znam, no tako da jest, osjećam, mučim se sav.²⁹

Motiv zavodenja drugih mladića

Katulova Lezbija poznata je po tome što u njemu izaziva ljubomoru jer zavodi druge mladiće. U nastavku ćemo vidjeti dva epigrama koja je Katul uputio svojim suparnicima. Prvi je epigram Katul adresirao na Ravida, a drugi na Lezbijina muža, Kvinta Metelu Celera.

*Quaenam te mala mens, miselle Ravide,
Agit praecipitem in meos iambos?
Quis deus tibi non bene advocatus
Vecordem parat excitare rixam?
An ut pervenias in ora vulgi?
Quid vis? Qualubet esse notus optas?
Eris, quandoquidem meos amores
Cum longa voluisti amare poena.*³⁰

Bijedni Ravide, što ti na um pade
te naglavce u moje jambe srljaš?
Kog si zazvao krivo boga, pa te
on na bezumnu svađu sa mnoom tjera?
Želiš da se o tebi svagdje priča?
Hoćeš po svaku cijenu slavan biti?
Bit ćeš: trpjet ćeš dugu kaznu jer si
htio ljubiti onu koju ljubim.³¹

Ovdje možemo uočiti kritiziranje Ravida, koji je *pao* u pjesnikove jambe radi svoje zaljubljenosti u Lezbiju. Zatim ga pjesnik kudi tako što niže pitanja u kojima ga želi javno poniziti i naziva ga pogrđnim izrazima kao što su *miselle* i *praecipitem*. Na kraju zaključuje svoju pjesmu oštrim izrazima, u kojem izjavljuje Ravidu da će dobiti ono što je i tražio, odnosno da će ga radi svojeg ljubovanja s Lezbijom negativno prikazati u svojim pjesmama.³²

U drugom epigramu Katul govori da je Lezbija, iako mu se obraća pogrđnim riječima, i dalje zaljubljena u njega. Sve se to odvija pred njezinim mužem, kojeg Katul opisuje negativnim izrazima kao što su *fatuus* i *mule* jer ne shvaća da su njezina vrijeđanja i suprotstavljanja – *gannit et obloquitur*, zapravo potajni izljevi ljubavi.

²⁸ Catul. LXXXV, dostupno na: [Catullus \(thelatinlibrary.com\)](http://thelatinlibrary.com).

²⁹ Catul. LXXXV, dostupno na: [Croatian Catullus 85 Translation - Carmen 85 - Gaius Valerius Catullus \(Croatian\) \(negenborn.net\)](http://negenborn.net).

³⁰ Catul. XL, dostupno na: [Catullus \(thelatinlibrary.com\)](http://thelatinlibrary.com).

³¹ Catul. XL, dostupno na: [Croatian Catullus 40 Translation - Carmen 40 - Gaius Valerius Catullus \(Croatian\) \(negenborn.net\)](http://negenborn.net).

³² Robinson, 143–144. str.

Motiv neuzvraćene ljubavi

Pjesma, koja će se u nastavku analizirati u kontekstu neuzvraćene ljubavi, ujedno je i najpoznatija Katulova pjesma koja govori o ljubavnom razočaranju i neki autori smatraju da je pisana poslije svađe između Katula i Lezbije:

*Miser Catulle, desinas ineptire,
et quod vides perisse perditum ducas.
fulsere quondam candidi tibi soles,
cum ventitabas quo puella ducebat
amata nobis quantum amabitur nulla.
ibi illa multa tum iocosa fiebant,
quae tu volebas nec puella nolebat.
fulsere vere candidi tibi soles.
nunc iam illa non vult: tu quoque, impotens, noli,
nec quae fugit sectare, nec miser vive,
sed obstinata mente perfer, obdura.
vale, puella! iam Catullus obdurat,
nec te requiret nec rogabit invitam:
at tu dolebis, cum rogaberis nulla.
scelestas, vae te! quae tibi manet vita!
quis nunc te adibit? cui videberis bella?
quem nunc amabis? cuius esse diceris?
quem basiabis? cui labella mordebis?
at tu, Catulle, destinatus obdura.³³*

Jadni Katule, nemoj biti lud
i prihvati izgubljenim ono što vidiš da je
izgubljeno. Jednom Ti je Sunce sjajno sjalo,
dok si običavao ići kamo te vodila tvoja
ljubav, ona, koju nitko nije i neće više voljeti
od tebe. Mnogi sretni treni dogodiše se
koje ti i tvoja draga željaste.
Istinski je Sunce sjajno tebi sjalo.
Sada te ona više ne želi: i ti, slabiću,
nemoj je više željeti; i nemoj trčati za njom,
koja bježi, niti biti nesretan, otvrdni svoje
srce, izdrži i budi postojan. Do viđenja,
draga. Katul je sada postojan: neće te više
tražiti i dalje ti se udvarati protiv tvoje volje.
Ali, bit će ti žao, kad ti se nitko više neće
udvarati. Bijednice, treba te žaliti! Kakav te
život čeka! Tko li će ti sada doći? Tko li će te
smatrati lijepom? Tko li će te sada ljubiti?
Što li će ljudi reći o tebi? Koga ćeš poljubiti?
Čije li će te usne ugristi? Ali Katule, budi
odlučan!³⁴

Ovdje vidimo Katulovu bol izraženu stihovima kojima se obraća samom sebi a ne Lezbiji koja ga je duboko povrijedila. Pjesnik sam pravi razliku između zaljubljenog i razumnog Katula, prisjeća se sretnih dana dok je bio u ljubavnom zanosu sa Lezbijom ali sada kada je sve prestalo ima pitanja za nju: Ko će te sada pohoditi? Ko će te smatrati lijepom? Koga ćeš sada voljeti? Kome ćeš sada pripadati? Koga ćeš ljubiti? Kome ćeš gristi usne? Dok za sebe ima poruku da izdrži i ostane jak.

³³ Catul. VIII, dostupno na: [Catullus \(thelatinlibrary.com\)](http://thelatinlibrary.com).

³⁴ Catul. VIII, dostupno na: [Croatian Catullus 8 Translation - Carmen 8 - Gaius Valerius Catullus \(Croatian\) \(negenborn.net\)](http://negenborn.net).

5. Sekst Propercije: Život, ljubavne elegije i rimski društveni kontekst

Sekst Propercije (*Sextus Propertius*, 49.—15. a. Ch.) bio je rimski pjesnik koji je živio u Augustovo doba. Poznat je prvenstveno po svojoj elegičnoj poeziji, koja istražuje teme ljubavi, strasti i složenosti osobnog i političkog života u starom Rimu. Rođen u Umbriji, u bogatoj i utjecajnoj porodici. Njegovo rano obrazovanje uključivalo je studij retorike i književnosti, pripremajući ga za karijeru u rimskom društvu koja bi spojila bavljenje književnošću s političkim ambicijama.

Propercije se preselio u Rim kako bi nastavio književnu karijeru, gdje se povezao s krugom pjesnika i intelektualaca pod pokroviteljstvom Mecene, bliskog savjetnika cara Augusta. Mecena je odigrao ključnu ulogu u podržavanju i promicanju rimske književnosti tokom Augustovog doba, a njegovo mu je pokroviteljstvo pružilo priliku da se afirmira kao pjesnik.

Njegovu poeziju karakterizira strastveno i često burno istraživanje ljubavi, posebice njegovog odnosa sa ženom po imenu *Cynthia* (pseudonim za njegovu voljenu), koja se pojavljuje kao središnja figura u mnogim njegovim elegijama. One odražavaju njegovu zauzetost savremenim političkim i društvenim temama, iako često zauzima kritički stav prema moralnoj i političkoj klimi svog vremena.

Elegije su mu obilježene emocionalnom žestinom, slikovitošću i retoričkom profinjenošću. Za razliku od idealističnijih prikaza ljubavi koji se nalaze u poeziji njegovog suvremenika Tibula, Propercijevo djelo često zadire u složenost i dvosmislenost romantičnih odnosa, prikazujući Cintiju kao izvor inspiracije i frustracije.

Propercijeva sačuvana djela sakupljena su u četiri knjige elegija. Prva knjiga prvenstveno se fokusira na njegovu ljubavnu vezu sa Cintijom, dok se naredne knjige proširuju razmišljanjima o životu, umjetnosti i prolasku vremena. Njegova se poezija također bavi mitološkim temama i povijesnim događajima, spajajući osobno iskustvo s književnim i kulturnim referencama.

Pojedinosti o pjesnikovom kasnijem životu su rijetke, a tačan datum njegove smrti nije siguran, iako se vjeruje da je to bilo oko 15. a. Ch. Unatoč relativno kratkom životu, ostavio je trajan utjecaj na rimsku poeziju. Njegova inovativna upotreba jezika i slika utjecala je na kasnije pjesnike, uključujući Ovidija i elegijsku tradiciju u cjelini.

U Propercijevoj elegiji subjektivna ljubavna priča sve više ustupa mjesto objektivnom pripovijedanju, koje se uklapa i u program Augustove obnove. Njegove elegije sačuvane su u četiri knjige. Raspored po knjigama uglavnom je hronološki, se može pratiti njegov život i razvoj kroz djelo: 1. knj. (22 elegije) sastavljena je između 33. i 28. st. e.; 2. knj. (34 elegije) između 28. i 25. st. e.; 3. knj. (25 elegije) između 24. i 22. st. e.; 4. knj. (11 elegija) između 21. i 16. st. e.³⁵ Prva je knjiga sva bila posvećena njegovoj ljubavi, Cintiji, i prvo je posebno objavljena kao *Cyntia Monobiblos*. Elegije te knjige čine strogo komponiranu cjelinu i opisuju pjesnikovu ljubavnu sreću i patnje. U prvom dijelu knjige, sve do desete elegije, Propercije pjeva o sretnoj ljubavi. Ali kad Cintija otputuje u Baje, u pjesniku se javlja strepnja i sumnja. Stalno se sjeća već opjevane sreće i tako stvara čvrstu vezu između prvog i drugog dijela Cintijine knjige, pune svježine i pjesničke snage. Izvor te snage je ljubav, kao i u Delijinoj knjizi Tibula. U drugoj i trećoj knjizi on analizira svoje osjećaje, kao umjetnik i psiholog, a pored nesreće u ljubavi javljaju se i nove teme. Ima tu i tužaljki nad grobom, elegija upućenih Mecenatu, pohvala Augusta, pisama prijateljima, a sve to prožeto je historijom i mitologijom. Sopstveni ljubavni doživljaj ustupa mjesto drugim temama, a pjesnik se sam obilježava kao Kalimahov sljedbenik.³⁶

5.1 Propercijeve elegije: Ljubav, strast i unutarnji sukobi

Propercije je poznat po svojim elokventnim i emocijama nabijenim ljubavnim pjesmama, koje čine značajan dio njegove književne ostavštine. Njegove elegije, posebno one usredotočene na njegovu voljenu Cintiju, slavljene su zbog svoje dubine osjećaja, živih slika i složenog prikaza ljubavi i odnosa u starom Rimu.

Njegova ljubavna poezija prvenstveno se vrti oko njegove burne veze sa Cintijom, figurom koja se u njegovim elegijama pojavljuje pod raznim pseudonimima. Pjesme istražuju uspone i padove njihove veze, prikazujući Cintiju kao zadivljujuću muzu i izvor frustracije i tjeskobe. Propercijevu poeziju karakterizira intenzivna strast i želja. Cintiju prikazuje kao neodoljivu i očaravajuću figuru koja plijeni njegovo srce i nadahnjuje njegovo pjesničko stvaralaštvo. Jezik koji se koristi za opisivanje Cintije često je senzualan i evokativan, naglašavajući njezinu fizičku ljepotu i privlačnost njezine prisutnosti.

³⁵ Budimir, M. i Flašar, M. 349. str.

³⁶ *Ibidem*.

Unatoč strasti, Propercijeve elegije također otkrivaju emocionalni nemir i unutarnji sukob koji se doživljava u ljubavi. Često žali zbog Cintijine nevjere i izazova održavanja stabilne veze usprkos društvenim očekivanjima i osobnim željama. Ova emocionalna složenost dodaje dubinu njegovom prikazu ljubavi kao duboko osobnog i često turbulentnog iskustva. Propercije obogaćuje svoju ljubavnu poeziju referencama na klasičnu mitologiju i književnost, povlačeći paralele između vlastitih iskustava i bezvremenskih tema ljubavi, sudbine i smrtnosti. Ove aluzije služe za podizanje osobnog narativa njegovog odnosa sa Cintijom na širu, mitsku razinu, naglašavajući univerzalnost ljubavnih radosti i tuge.

Propercijev pjesnički stil obilježen je svojom retoričkom profinjenošću i lirskom ljepotom. On koristi različite poetske tehnike, uključujući živopisne slike, metafore i igru riječi, kako bi dočarao intenzitet svojih emocija i složenost svojih misli o ljubavi. Njegove elegije često sadrže razrađene opise scena i emocija, stvarajući živopisno i duboko poetsko iskustvo za čitatelja.

Propercijev inovativni pristup ljubavnoj poeziji imao je trajan utjecaj na naredne generacije pjesnika, kako u Rimu tako i izvan njega. Njegovo introspektivno istraživanje ljubavi i njegova spremnost da se uključi u osobne i emocionalne dimenzije ljudskih odnosa utrlj su put razvoju elegične tradicije u rimskoj književnosti.

U prvoj pjesmi (1.1) Propercije sebe prikazuje kao žrtvu ljubavi, nekoga ko nije kriv što je zaljubljen, nego su ga pogodili Amor i Cintija i nije mogao pobjeći. Slijedi prikaz prve pjesme Propercijevih elegija (1.1.1-38):

<i>Cynthia prima suis miserum me cepit ocellis,</i>		Cintija me svojim očima zarobi jadnoga,	
<i>contactum nullis ante cupidinibus.</i>		dotad ne dotaknutog nikakvom strašću.	
<i>tum mihi constantis deiecit lumina fastus</i>		Tada mi obori pogled stalne oholosti	
<i>et caput impositis pressit Amor pedibus,</i>		i Amor stavi stopala na moju glavu,	
<i>donec me docuit castas odisse puellas</i>	5	dok me ne nauči da prezirem čedne djevojke,	5
<i>improbis, et nullo uiuere consilio.</i>		bestidan, i da živim bez ikakvog smjera.	
<i>et mihi iam toto furor hic non deficit anno,</i>		Već čitavu godinu taj bijes me ne napušta,	
<i>cum tamen aduersos cogor habere deos.</i>		iako moram imati suprotstavljene bogove.	
<i>Milanion nullos fugiendo, Tulle, labores</i>		Milanion nije izbjegavanjem ikakvih napora, Tule,	
<i>saeuitiam durae contudit Iasidos.</i>	10	sломio okrutnost tvrde Iaside.	10
<i>nam modo Partheniis amens errabat in antris,</i>		Jer ponekad je lutao izgubljen u partenijskim	
<i>ibat et hirsutas ille uidere feras;</i>		pećinama, i gledao je čupave zvijeri;	
<i>ille etiam Hylaei percussus uulnere rami</i>		također, ranjen Hylaejevim udarcem grane,	
<i>saucius Arcadii rupibus ingemuit.</i>		jaukao je ranjen u arkadijskim stijenama.	
<i>ergo uelocem potuit domuisse puellam:</i>	15	Dakle, uspio je pokoriti brzu djevojku:	15

tantum in amore preces et bene facta ualent.
in me tardus Amor non ullas cogitat artis,
nec meminit notas, ut prius, ire uias.
at uos, deductae quibus est fallacia lunae
et labor in magicis sacra piare focis, 20
en agedum dominae mentem conuertite nostrae,
et facite illa meo palleat ore magis!
tunc ego crediderim uobis et sidera et amnis
posse Cytaeines ducere carminibus.
et uos, qui sero lapsus reuocatis, amici, 25
quaerite non sani pectoris auxilia.
fortiter et ferrum saeuos patiemur et ignis,
sit modo libertas quae uelit ira loqui.
ferre per extremas gentis et ferre per undas,
qua non ulla meum femina norit iter: 30
uos remanete, quibus facili deus annuit aure,
sitis et in tuto semper amore pares.
in me nostra Venus noctes exercet amaras,
et nullo uacuuus tempore deficit Amor.
hoc, moneo, uitate malum: sua quemque moretur 35
cura, neque assuetu mutet amore locum.
quod si quis monitis tardas aduerterit auris,
heu referet quanto uerba dolore mea!³⁷

toliko su molitve i dobra djela vrijedni u ljubavi.
 U meni tromi Amor ne razmišlja o nikakvim
 vještinama, niti se sjeća poznatih puteva, kao prije.
 Ali vi, koji ste sposobni za obmanu spuštenog
 mjeseca i posao obavljanja svetih obreda na
 magičnim ognjištima, 20
 dođite, promijenite um moje gospodarice, i učinite da
 ona pobijeli više od mog lica! Tada bih vam
 povjerovao da možete zvijezde i rijeke povesti
 svojim čarolijama. I vi, prijatelji, koji me kasno
 vraćate na pravi put, 25
 tražite pomoć za neizlječivo srce. Hrabro ćemo
 podnijeti i željezo i svirepe vatre, neka bude sloboda
 koja želi govoriti ljutnju. Neka me odvedu kroz
 najdalje narode i valove, gdje nijedna žena ne bi
 znala moj put: 30
 vi ostanite, kojima bog s lakoćom odobrava uho, i
 uvijek budite sigurni i jednaki u ljubavi. U meni naša
 Venera provodi gorke noći, i Amor me nikada ne
 napušta. Ovo, upozoravam, izbjegavajte: neka se
 svatko zadrži 35
 u svojoj brizi, i neka ne mijenja mjesto poznate
 ljubavi. Ako netko usporeno poslušna ove savjete,
 ah, s koliko će boli prenijeti moje riječi!³⁸

U ovim stihovima Propercije se odmah predstavlja kako će biti okarakterisan za ostatak pjesme. On je pasivni ljubavnik, izvan kontrole svojih okolnosti, i žrtva ljubavi i Cintije. Njegova prva četiri retka objašnjavaju situaciju u kojoj se nalazi, što mu je Cintija učinila i što mu je učinio Amor. Kako bi skrenuo pažnju na svoju viktimizaciju, on često nije subjekt i mnogi glagoli govore o njemu pasivno, bilo u svom gramatičkom obliku ili tako što ga uzimaju kao objekt - na primjer, *me* (1, 5, 17, 33), *mihi* (3,7), *contactum* (2) i *cogor* (8). Kada je on subjekt aktivnog glagola, tada daje savjete i upozorenja o ljubavi—*moneo* (35), *monitis* (37), *quod si quis... heu referet* (37-38). Također napominje da ga je očima zarobila Cynthia (*cepit*, 1), čineći je prvom riječju u pjesmi. Ona se pojavljuje prva kako bi Propercije ne samo otvorio njegove *Elegije* s njegovim glavnim predmetom, nego i započeo sa ženom koja ga je učinila žrtvom svojih osjećaja i zauvijek će mu biti superiorna i imati prednost nad njim u njegovoj poeziji i u njegovom životu.

³⁷ Prop. 1. 1, dostupno na: [Propertius \(thelatinlibrary.com\)](http://thelatinlibrary.com).

³⁸ Vlastiti prijevod.

Uvodeći svoje *Elegije* na takav način, Propercije pokazuje da nema izbora nego da se zaljubi. Suočava se s viktimizacijom kroz verbalno, fizičko i vizualno podčinjavanje i opisuje; izričito napominje da je Cintija hvatačica, a Amor onaj koji ga tjera. Iako njegova uvodna pjesma ukazuje na pasivnost i žrtvenost, postoji nekoliko pjesama u 1. knjizi u kojima potvrđuje svoj autoritet.

Većina ovih pjesama - 1,9, 1.10, 1.13 i 1.20 su *poučne* jer Propercije obično razgovara s drugim pjesnikom i informiše ga o određenim karakteristikama ljubavi, Cintiji i iskušenjima koja dolaze u zaljubljenosti. Iako se u ovim pjesmama Propercije postavlja kao autoritet, u isto vrijeme pokazuje i dio svoje podčinjenosti. Jasno je da je Cintia glavni učitelj, a Propercije može podučavati druge samo tako što će prenijeti sve ono što je i sam naučio od svoje drage. U nastavku ćemo vidjeti prikaz pjesme koja je upućena prijatelju Pontiku (1.9.)

*Dicebam tibi uenturos, irrisor, amores,
nec tibi perpetuo libera uerba fore:
ecce iaces supplexque uenis ad iura puellae,
et tibi nunc quouis imperat empti modo.
non me Chaoniae uincant in amore columbae
dicere, quos iuuenes quaeque puella domet.
me dolor et lacrimae merito fecere peritum:
atque utinam posito dicar amore rudis!
quid tibi nunc misero prodest graue dicere carmen
aut Amphioniae moenia flere lyrae?
plus in amore ualet Mimnermi uersus Homero:
carmina mansuetus lenia quaerit Amor.
i quaeso et tristis istos compone libellos,
et cane quod quaeuis nosse puella uelit!
quid si non esset facilis tibi copia? nunc tu
insanus medio flumine quaeris aquam.
necdum etiam palles, uero nec tangeris igni:
haec est uenturi prima fauilla mali.
tum magis Armenias cupies accedere tigris
et magis infernae uincula nosse rotae,
quam pueri totiens arcum sentire medullis
et nihil iratae posse negare tuae.
nullus Amor cuiquam facilis ita praebuit alas,
ut non alterna presserit ille manu.
nec te decipiat, quod sit satis illa parata:
acrius illa subit, Pontice, si qua tua est,
quippe ubi non liceat uacuos seducere ocellos,
nec uigilare alio limine¹⁸ cedat Amor.*

Govorio sam ti da će ljubavi doći, podrugljivče,
i da ti riječi neće zauvijek biti slobodne:
evo, ležiš i dolaziš pokoran zakonima djevojke,
i sada ti ona naređuje na bilo koji način.
Ne bi me golubice Kaonije nadmašile u ljubavi
5 da kažem koje mladiće i koje djevojke one pokore.
Bol i suze učinili su me stručnjakom s pravom:
i kamo sreće da me zovu neiskusnim kad ljubav
prođe! Što ti sada koristi jadnom da pjevaš ozbiljne
pjesme ili plačeš nad zidinama Amfiona i njegove
lire? 10
Stihovi Mimnerma vrijede više u ljubavi od
Homera: mirna pjesma umilnog Amora. Idi, molim
te, i sastavi te tužne knjižice, i pjevaj što svaka
djevojka želi znati! Što ako ti nije lako dostupna?
Sada ti, 15
lud, tražiš vodu usred rijeke. I još ne blijediš, nisi
ni dodirnut pravom vatrom: ovo je prva iskra
nadolazeće boli. Tada ćeš više željeti približiti se
armenskim tigrovima i više željeti upoznati okove
podzemnog kotača, 20
nego osjetiti dječakov luk toliko puta u svojoj srži
i ne moći ništa uskratiti svojoj ljutitij. Nijedna
ljubav nikome nije dala krila tako lako, da ga nije
pritiskala naizmjeničnom rukom. Neka te ne zavara
to što je ona spremna: 25
još će te žešće pogoditi, Pontije, ako je tvoja, jer
kad ne možeš skrenuti oči u stranu, i kad Amor ne

*qui non ante patet, donec manus attigit ossa:
quisquis es, assiduas a fuge blanditias!
illis et silices et possint cedere quercus,
nedum tu possis, spiritus iste leuis.
quare, si pudor est, quam primum errata fatere:
dicere quo pereas saepe in amore leuat.*³⁹

30 može odspavati na drugom pragu. Ne otkriva se prije nego što ti ruka dosegne kosti: tko god da si, izbjegavaj stalne milovanja! 30
Pred njima bi čak i stijene i hrastovi popustili, a kamoli ti, taj lagani duh. Dakle, ako imaš srama, priznaj svoje greške što prije: govoriti kako propadaš često u ljubavi olakšava.⁴⁰

Propercije poučava Pontika, manjeg pjesnika i Propercijevog suvremenika, o ljubavi. On primjećuje da postoji zlo koje dolazi (*uenturi...mali*, 18), što implicira da je on sam već otkrio šta sve proizlazi iz ljubavi, šta znači voljeti i kakav je bio život prije ovoga *zla*. Sebe karakterizira kao stručnjaka za ljubav. Kao stručnjak za ljubav (*peritum*, 7), Propercije zna što se sprema za Pontika i iskazuje to budućim vremenima (*uenturos*, 1, *fore*, 2, *uenturi*, 18, *cupies*, 19). On predviđa Pontikovu budućnost i zna posljedice ljubavnog zatočeništva i nasilja, jer je prošao kroz iste posljedice na svojoj vlastitoj koži. Nije Pontik jedini kome Propercije daje ove upute, već se njima mogu okoristiti svi koji se suočavaju sa ljubavlju. Piše kako Amor ne pričinjava svakome ugodno ljubavno iskustvo i da onaj ko se susretne sa njegovim čarima bježi (*nullus Amor cuiquam facilis...praebuit alas*, 23) i (*quisquis es, assiduas a fuge blanditias*, 30). Kako je vrijeme odmicalo u njegovim pjesmama se pojavila tuga i bol što možemo vidjeti iz prethodnih stihova. Ovaj period u pjesnikovom životu je počeo nakon što je Cintija otputovala u Baje, mondensku banju poznatu po razvratnosti, te mu dala povod za sumnju i ljubomoru koja vrlo često nije bila bez povoda. Propercije je postao ljubomorani i kroz pjesmu moli Cintiju da se vrati što prije čime jasno iskazuje svoje stanje očaja u kojem mu nije preostalo ništa drugo:

³⁹ Prop. 1.9, dostupno na: [Propertius \(thelatinlibrary.com\)](http://thelatinlibrary.com).

⁴⁰ Vlastiti prijevod.

*Ecquid te mediis cessantem, Cynthia, Baiis,
qua iacet Herculeis semita litoribus,
et modo Thesproti mirantem subdita regno
proxima Misenis aequora nobilibus,
nostri cura subit memores adducere noctes?
ecquis in extremo restat amore locus?
an te nescio quis simulatis ignibus hostis
sustulit e nostris, Cynthia, carminibus,
...
tu mihi sola domus, tu, Cynthia, sola parentes,
omnia tu nostrae tempora laetitiae
seu tristis veniam seu contra laetus amicus,
quicquid ero, dicam 'Cynthia causa fuit.
tu modo quam primum corruptas desere Baias⁴¹*

Da li te išta potiče, Cintija, dok se odmaraš usred
Bajskih Termi, gdje leži staza Herkulovih obala,
i dok gledaš mora blizu Misena pod vlašću
Tesprota?
Postoji li ikakvo mjesto za ljubav na kraju?
Ili te je neki neprijatelj sa lažnim plamenom uzeo
iz mojih pjesama, Cintija?
...

Ti si mi jedini dom, ti, Cintija, jedini roditelji,
sve moje vrijeme radosti.
Bilo da dođem tužan ili veseo svojim prijateljima,
što god budem, reći ću da je Cintija bila uzrok.
Samo napusti što prije pokvarene Baje.⁴²

6. Albije Tibul: Život, elegija i idealizirani ruralni svijet

Albije Tibul (*Albius Tibullus*) bio je rimski pjesnik koji je živio u razdoblju kasne Republike i ranog Augusta, oko 55. a. Ch. do 19. a. Ch. Slavljen je kao jedan od istaknutih pjesnika elegije starog Rima, poznat po osjetljivim prikazima ljubavi, seoskog života i komentiranju društveno-političkog krajolika svog vremena.

Rođen je u bogatoj i utjecajnoj porodici u Rimu, što mu je omogućilo pristup dobrom obrazovanju. Studirao je pod vodstvom Marka Valerija Proba, glasovitog gramatičara i učenjaka tog vremena. Tibulovo obrazovanje pružilo mu je solidne temelje u književnosti, retorici i klasičnim studijama, što će kasnije utjecati na njegov pjesnički stil i teme.

Tibulova pjesnička karijera odvijala se tijekom burnog razdoblja rimske povijesti, obilježenog građanskim ratovima i prijelazom iz Republike u Carstvo pod Augustom. Bio je suvremenik drugih značajnih pjesnika poput Propercija i Ovidija, a stekao je priznanje u književnim krugovima pod pokroviteljstvom Mecene, pouzdanog Augustovog savjetnika poznatog po podršci rimskim pjesnicima.

Mecenino pokroviteljstvo bilo je ključno u Tibulovoj književnoj karijeri, jer mu je osiguralo financijsku potporu i društvene veze potrebne za ostvarivanje njegovih pjesničkih ambicija. Tibulova poezija odražava ideale Augustovog doba, slaveći vrline jednostavnosti,

⁴¹ Prop. I, 9, dostupno na: [Propertius \(thelatinlibrary.com\)](http://thelatinlibrary.com).

⁴² Vlastiti prijevod.

pobožnosti i rustikalnog života, dok istovremeno nudi suptilnu kritiku političkog poretka i učinaka rata na društvo. Zbog toga je elegija koju on piše prožeta temama ljubavi i sela koje prikazuju idealiziranu viziju ruralnog života kao utočište od haosa urbanog Rima. Njegove elegije prikazuju radosti i tuge ljubavi i ističu teme vjernosti, čežnje i prolaznosti ljudskih emocija.

Tibulov utjecaj proširio se i nakon njegova života i samim tim je oblikovao elegijsku tradiciju rimske poezije i nadahnjujući kasnije pjesnike koji su nastojali oponašati njegov stil i teme. Njegov naglasak na osobnim emocijama i istraživanju ljudskih osjećaja ostavio je trajan trag u razvoju rimske književnosti, osiguravajući mu mjesto među velikim pjesnicima antike.

Pojedinosti o kasnijem životu i okolnostima njegove smrti rijetke su. Vjeruje se da je umro oko 19. godine prije Krista, vjerojatno zbog bolesti ili surovosti tog vremena. Unatoč kratkoći njegova života, Tibulova pjesnička ostavština traje kao svjedočanstvo njegove umjetničke vizije i njegove sposobnosti da uhvati bezvremenu bit ljudskog iskustva kroz svoje elegije.

Ističe se u rimskoj književnosti kao pjesnik osjećajnosti i elegancije, čija djela nastavljaju osvajati čitatelje svojom emocionalnom dubinom, lirskom ljepotom i dirljivim razmišljanjima o ljubavi, prirodi i ljudskom stanju.

6.1 Tibulove elegije: Ljubav, idila i melanholijska

Tibul je, kao i Katul, opjevao svoj kratki život, a život je za njega bio ljubav, i to u pjesmama u kojima se nađe i poneki biografski podatak o rodu i društvu, znanju i imanju. Pjeva svoju prvu ljubav, Deliju, i potom svoje ljubavi za Glikeru, rasipnu Nemezu i lijepog Marata. Delija, ustvari Planija, djevojka plebejskog porijekla, probudila je u pjesniku san o tihoj sreći, u idiličnom seoskom ambijentu, san o sreći *zlatnog doba*. Bez sumnje, u Tibulovoj elegiji seoska idila duguje mnogo uzoru Vergilijevih *Pastirskih pjesama* i *Pjesama o poljoprivredi*. Blagim žarom tihog plamena vezuje Tibul svoj *pozajmljeni san* o zlatnom vijeku daleke, idealizovane prošlosti, koja nije znala za grozno oružje i nemilosrdni rat, vezuje taj san za svoju ljubav koja ga u seoskoj osami potpuno zaokuplja i oslobađa teških želja.

*quam iuvat immites ventos aud ire cubantem
et domi nam tenero continuisse sinu
aut, gelidas hibernus aquas cum fuderit Auster.
securum somnos imbre iuvante sequi!*⁴³

Kako je slatko dok ležiš da huk osluškuješ vetra
s dragom na krilu svom nežno pripijenom,
il' da dok ledenom kišom krovove dobonji jugo
čvrsto u toplom te snu kiše uspavljuje šum.⁴⁴

Kroz svoje pjesme najčešće oslikava kompleksne i često bolne odnose s dvjema ljubavnicama: Delijom i Nemezom. Njihovi portreti, iako različiti, pružaju dublji uvid u njegove stavove prema ljubavi, vjernosti, i ljudskim emocijama.

Delija je prva Tibulova ljubav i centralna figura u njegovim ranijim elegijama. Kroz svoje pjesme, on idealizira Deliju kao savršenu ljubavnicu, koristeći njezinu ljepotu i šarm kako bi stvorio romantičnu sliku idealizirane žene. Međutim, kako se pjesme razvijaju, ta idealizacija polako se ruši, zamijenjena osjećajem razočaranja i boli zbog njene nevjere.

Delija je prikazana kao zavodnica koja manipulira Tibulom koristeći svoju ljepotu. Njene sklonosti varanju i obmanjivanju stvaraju temelj za mnoge pjesme ispunjene tugom i ljubomorom. Tibul često izražava osjećaj izdaje i emocionalne boli, što odražava njegov pesimistički pogled na ljubav i složenost ljudskih odnosa. Melanholična introspekcija koju donosi ljubav prema Deliji daje njegovim pjesmama emotivnu dubinu i univerzalnost, omogućujući čitateljima da se povežu s njegovim osjećajima.

Tibulova ljubav prema Deliji očituje se kroz njegove stihove u kojima koristi slike doma, naručja i prirodnih elemenata kako bi izrazio sigurnost i zaštitu koju osjeća uz nju. U stihu *quam iuvat immites ventos audire*, pjesnik izražava užitek ležanja i slušanja vjetrova, sugerirajući osjećaj sigurnosti i zaštite koje osjeća u Delijinoj blizini. Nadalje, stih *et domi, nam tenero continuisse sinu*" naglašava važnost doma i Delijinog naručja kao mjesta gdje pjesnik pronalazi mir i sigurnost. Izraz *tenero sinu* ukazuje na uživanje i Delijinu nježnost.

*rura colam, frugumque aderit mea Delia custos,
area dum messes sole calente teret,
aut mihi servabit plenis in lintribus uvas
pressaue veloci candida musta pede.
consuescet numerare pecus; consuescet amantis
garrulus in dominae ludere verna sinu.
illa deo sciet agricolae pro vitibus uvam,
pro segete spicas, pro grege ferre dapem.
illa regat cunctos, illi sint omnia curae:*

Ja da obrađujem polja, a Delija čuvarica roda:
vršidba- gumnom sve vri, pripeka, podnevni mir;
zamišljam, grozdove rujne iz prepunih korpi mi
nudi,
šire svetlucavi mlaz, nožica hitrih joj bat.
Znaće i stado da zbraja, a ljupka razmaziće gospa
ropče na krilu joj, gle, cupka i guče kraj nje. Ona
će bogu seljaka za lozu da daruje grožđe, uspe li

⁴³ Grečl, Domagoj, *Albije Tibul - Facilis amori*, 14. str. dostupno na: [Albije Tibul - "Facilis amori" \(srce.hr\)](http://srce.hr).

⁴⁴ *Ibidem*.

*at iuuet in tota me nihil esse domo.*⁴⁵

letina, klas, gozbu za pretio mal.⁴⁶

Tibul izražava svoju ljubav prema Deliji kroz prizore seoskog života i zajedničkog rada. On zamišlja kako će obrađivati polja, dok će njegova Delija biti čuvar plodova. U stihu *rura colam, frugumque aderit mea Delia custos* naglašava kako će Delija biti domaćica i koja pazi na plodove njihovog truda. Nadalje u stihu *area dum messes sole calente teret* pjesnik priziva sliku žetve, gdje Delija, pod toplim suncem, pomaže u vršidbi žita. Delija se također brine za grožđe, čuvajući ga u punim koritima, kako je opisano u stihu *aut mihi servabit plenis in lintribus uvas*. Tibul opisuje kako Delija brzim stopalom pritišće grožđe stvarajući bijeli mošt, što je simbol zajedničkog rada, u stihu *pressaue veloci candida musta pede*. Njegova vizija seoskog života s Delijom naglašava njihovu zajedničku brigu i trud, čime još više ističe njegovu ljubav i predanost prema njoj.⁴⁷

NEMEZA

*at mihi per caedem et facinus sunt dona paranda,
ne iceam clausa m flebilis ante domum:
aut rapiam suspensa sacris insignia fanis:
sed Venus ante alias est violanda mihi.
illa malum facinus suadet dominamque rapacem
dat mihi: sacrilegas sentiat illa manus.*⁴⁸

Valja mi krađom, ubistvom, da smognem joj poklon da ne bih očajnik zatvoren dom zalud pohodio njen, ili iz hramova svetih da likove bogova dignem, al' da oskrnavim tad Veneru prvu, pre svih: ona na zlodela to me i navodi, lakomu gospu dade mi, pa neka zna šta je svetogrđa zlo.⁴⁹

Nasuprot idealiziranoj Deliji, Nemeza je prikazana kao hetera koja otvoreno traži materijalnu sigurnost od svojih ljubavnika. Ona koristi svoju ljepotu za stjecanje bogatstva, što Tibul svjesno prihvaća, unatoč svojoj ljubavi prema njoj. Tibulov odnos s Nemezom je pragmatičniji i realniji od onoga s Delijom. Svjestan je njezine pohlepe, ali ga to ne sprečava da joj udovolji.

Nemeza simbolizira ljubav više usmjerenu na uzajamnu korist i materijalnu sigurnost. Njena koristoljubljivost i pohlepa stvaraju dinamičan odnos u kojem Tibul istražuje složenost ljudskih emocija i prihvaćanje nesavršenih odnosa. Ova realistična perspektiva na ljubav

⁴⁵ *Ibidem*.

⁴⁶ Grečl, Domagoj, 14. str.

⁴⁷ Više o ovome na: Grečl, Domagoj, 14. str.

⁴⁸ *Ibidem*, str. 17.

⁴⁹ *Ibidem*.

odražava Tibulovo prihvaćanje kompleksnosti ljubavnih odnosa i sposobnost da se nosi s nesavršenostima koje ih prate.

Kroz portrete Delije i Nemeze, Tibul istražuje različite aspekte ljubavi, od idealizacije i romantizacije do realizma i materijalizma. Njegove pjesme o Deliji odražavaju duboku melanholiu i introspekciju, dok pjesme o Nemezi donose pragmatičan pogled na ljubav i odnose. Ova složenost i emotivna dubina daju Tibulovoj poeziji trajnu relevantnost i univerzalnost.

Ove elegije pružaju bogat uvid u teme ljubavi, idealizacije seoskog života, antiratnih sentimentata i melankolije. Kroz fiktivni autoportret i stilizaciju, on stvara složene i emotivno nabijene pjesme koje odražavaju njegove osobne čežnje i razmišljanja. Njegova poezija ostaje značajna zbog svoje sposobnosti da kroz jednostavne motive izrazi duboke i univerzalne ljudske emocije.

Tibulovi prikazi Delije i Nemeze otkrivaju duboku ranjivost i kompleksnost ljudskih odnosa, čineći njegove elegije trajnim djelima rimske ljubavne poezije. Kroz njih, Tibul istražuje i izražava univerzalne ljudske emocije, ostavljajući za sobom bogato naslijeđe koje i danas odjekuje među čitateljima.

Kroz gore navedeni odlomak spoznajemo da Tibul mora pribjegavati nasilnim i kriminalnim radnjama kako bi pridobio njenu ljubav, što je u suprotnosti s mirnim i skladnim prizorima koje opisuje s Delijom. On izražava očaj i spremnost na počinjenje zločina kako bi osvojio Nemezu, pokazuje ranjivost i očaj u pokušaju da zadobije njenu naklonost, te razmatra krađu svetih predmeta iz hramova i potrebu da se najprije zamjeri boginji ljubavi. Ovi stihovi ukazuju na spremnost na činjenje ozbiljnih prijestupa kako bi zadobio Nemezinu ljubav, što je u oštrom kontrastu s mirnim, skladnim i ljubavlju ispunjenim životom koji zamišlja s Delijom.

7. Publije Ovidije Nazon: Život, ljubavna poezija i egzil

Publije Ovidije Nazon (*Publius Ovidius Naso*) bio je jedan od najznačajnijih rimskih pjesnika. Rođen je 20. marta 43. godine a. Ch. u Sulmoni, gradu u srednjoj Italiji, a umro je 17. ili 18. godine po Kr. Bio savremenik Vergilija i Horacija te je dio zlatnog doba latinske književnosti. Potječe iz ugledne konjaničke porodice. Studirao je retoriku u Rimu, potom je završio obrazovanje u Ateni, Maloj Aziji i na Siciliji. Unatoč očevim željama da postane

političar, Ovidije se posvetio poeziji. Njegov književni talent brzo je prepoznat, te je ubrzo stekao slavu u Rimu. Ovidijeva djela podijeljena su u nekoliko faza, od ranih ljubavnih elegija do kasnijih mitoloških i moralističkih spisa. Među najvažnijim djelima su:

1. *Amores (Ljubavne pjesme)* - zbirka elegija posvećenih ljubavnim temama, u kojoj prikazuje ljubavne intrige i strasti.
2. *Heroides (Heroine)* - zbirka izmišljenih pisama slavnih junakinja iz grčke i rimske mitologije njihovim ljubavnicima.
3. *Ars Amatoria (Umijeće ljubavi)* - didaktički ep u tri knjige koji nudi savjete o ljubavnim vezama.
4. *Metamorphoses (Metamorfoze)* - Ovidijevo remek-djelo u petnaest knjiga koje sadrži preko 250 mitoloških priča o transformacijama, od stvaranja svijeta do Ovidijeva vremena. Ovo djelo ima ogroman utjecaj na europsku književnost i umjetnost.
5. *Fasti (Kalendari)* - nedovršeno djelo u šest knjiga koje opisuje rimski kalendar i povezane mitove i običaje.
6. *Tristia (Tužbalice)* i *Epistulae ex Ponto (Pisma s Crnog mora)* - zbirke elegija koje je napisao tijekom svog izgnanstva, izražavajući tugu i žaljenje zbog udaljenosti od Rima.

Ovidije, za razliku od ostalih rimskih pjesnika, u svojim djelima govori više o svom životu. Ti podaci proizlaze iz njegove poezije, posebno iz elegične kolekcije pisama u stihu *Tristia*. Bio je posljednji od velikih pjesnika Augustovog vremena. Pripadao je književnom krugu Marka Valerija Mesale Korvina koji ga je ohrabrivao na objavljivanje prvih pjesama. Budući da se kretao u otmjenom društvu, počevši od Horacija, Propercija, Pontika pa do Basa i Emilija Makra, vrlo brzo je postao poznat po zbirkama ljubavnih elegija pod nazivom *Amores (Ljubavi)* i *Epistulae (Poslanice)* čiji je drugi naziv *Heroides (Poslanice junakinja)*. Nakon što je objavio i ljubavni didaktički spjev *Ars amatoria (Ljubavno umijeće)* odmakao se od ljubavne tematike te je napisao mitološki ep *Metamorphoses (Pretvorbe)* i *Faste (Kalendar)*, komentar rimskog kalendara koji je po duhu bio blizak Augustovoj restauraciji, jer je sadržavao obavještenja o starim rimskim praznicima i kultovima.⁵⁰

Njegovo pjesničko djelo može se raščlaniti u tri dijela koji se i kronološki nastavljaju jedan na drugi, a to su: ljubavne elegije, etiološko pjesništvo i elegije iz progonstva. Taj ciklus

⁵⁰ Budimir, M. i Flašar, M. 407. str.

započinje knjigama *Amores*, posvećene Korini, izmišljenoj djevojci, koja je sastavljena od osobina više žena koje je pjesnik poznao. Svojim *Heroides* ili *Epistulae heroidum* prelazi s autobiografske elegije na mitološku, te u nju unosi inovacije u poređenju s prethodnom tradicijom, jer joj daje epistolarni oblik: to su pisma, sva s erotsko-ljubavnim temama, u kojima poznati likovi iz mitova tuguju zato što su razdvojeni od svojih ljubavi ili su ih ostavili i odbacili njihovi ljubavnici. Prvih četrnaest pisama za koje se vjeruje da su prva izdana u zbirci su pisma: *Penelope, Filide, Briseide, Fedre, Enone, Hipsipile, Didone, Hermione, Dejanire, Kanake, Arijadne, Medeje, Laodamije* i *Hipermnestre* njihovim odsutnim ljubavnicima. Petnaesto pismo je pismo povijesne Sapfe lađaru Faonu, čini se lažno zbog svoje dužine, te nedostatku integracije u mitološke teme i nedostatka iz srednjovjekovnog rukopisa. Zadnja pisma (16–21) sastoje se od pisma ljubavniku i njegova odgovora. Ovidijeve elegije pored kasnijih pjesnika utjecale su i na slikarstvo, naročito njegovo djelo *Preobraženja*.

Ovidije se proslavio svojim ljubavnim elegijama i *priručnicima*, a okušao se i u tragediji. Dugo je radio na svom velikom djelu, *Preobraženjima*, mitološkom spjevu, zborniku mitoloških pjesama, te na *Fastima*. Kada su *Metamorfoze* bile skoro završene, a rad na *Fastima* uznapredovao, car August je 8. godine n. e. iz nejasnih razloga protjerao Ovidija iz Rima u daleku i zabačenu tvrđavu Tomis (današnja Constanța na Crnom moru). Nitko nije znao što se točno dogodilo, ali postoje teorije: *skandal* koji uključuje carevu kćerku Juliju, neprikladnost djela poput *Amores*, *Ars amatoria* i *Remedia amores*, dok i sam Ovidije navodi djelo *Ars amatoria* kao jedan od razloga izgnanstva.

Ovidije je u izgnanstvu ostao do svoje smrti, ponižen i usamljen. Nitko u Rimu nije uslišio njegove molbe u *Tužaljicama* i *Pismima s Ponta*, u kojima se obraćao Augustu, njegovim moćnim prijateljima i nasljedniku Tiberiju. Ovidijevo progonstvo bilo je prava senzacija u Rimu, gdje je ostavio svoju treću ženu da se zalaže za njegov povratak.

Iz njegovih riječi, da su ga dvije greške otjerale iz Rima: pjesma i pogreška (*carmen et error*), potvrđuju se spomenute teorije. Djelo *Ars amatoria* nije odgovaralo Augustovoj restauraciji starorimskog morala. Također, *Ars amatoria* se pojavilo neposredno nakon progonstva Augustove kćeri Julije zbog nemoralna i dvorskih skandala. Drugu grešku, koja je vjerojatno bila ozbiljnija, nije oprostio ni Augustov nasljednik Tiberije. Ovidije je u više navrata pokušavao pronaći put nazad do Augustove milosti pjesmama i pismima, ali su one bile manje uglađene i elegantne od njegovih ranijih djela, pa zbog toga nisu imale utjecaja na Augusta.

Ovidije je ostao u progonstvu do svoje smrti 17. ili 18. godine a. Ch.

Ovidije je imao ogroman utjecaj na kasniju europsku književnost, umjetnost i kulturu. Njegove priče iz *Metamorfoza* bile su izvor inspiracije mnogim renesansnim umjetnicima, piscima i pjesnicima. Djela su mu prevedena na brojne jezike, a njegov stil i teme i danas su predmet proučavanja i divljenja.

Bio je majstor elegijskog distiha i retoričke vještine, te je svojim inovativnim pristupom ljubavnoj poeziji i mitologiji značajno doprinio razvoju latinske književnosti. Njegova sposobnost kombiniranja erudicije, humora i patosa osigurala mu je mjesto među najvećim pjesnicima antike.

7.1 Ljubavna poezija Ovidija: Umjetnost zavodjenja i mitološka inspiracija

U svojoj zbirci *Amores* prikazuje kompleksan i višeslojan odnos prema Korini, svojoj muzi i ljubavi. Kroz ove elegije, Ovidije istražuje različite aspekte ljubavi, strasti, frustracije i manipulacije, pružajući uvid u intimne i često turbulentne odnose između ljubavnika.

Korina se pojavljuje kao centralna figura u Ovidijevim elegijama, idealizirana kao predmet njegove strasti i divljenja. Korina je izmišljena žena, tip hetere, tip opšte i zato apstraktne ljubavnice. Ovidije je opisuje sa velikom pažnjom, ističući njenu fizičku ljepotu i privlačnost. Međutim, njihova veza nije bez problema. Iako je Korina objekt njegove ljubavi, njihov odnos je često obilježen nesigurnostima i sukobima.

Ovidijevi savremenici nisu uspjeli identificirati Korinu jer joj je nedostajalo realnosti, kako u Ovidijevom svakodnevnom životu, tako i u njegovim pjesmama. Izmišljena Korina poslužila je pjesniku da prikaže ljubavni život sa dosta retoričke vještine i u prijatnim stihovima, obrađujući već poznate teme antičke ljubavne poezije. Iako su u pjesmama prisutne i ozbiljnije teme poput bolesti, ljubomore i nevjere, iza svega toga ima malo prave ljubavi i strasti. Ovidije je bio lak i nestalan ljubavnik koji nije pjevao o velikoj ljubavi jer je, čini se, nije ni poznao.

Frustracija i ljubomora su ključne teme u mnogim Ovidijevim pjesmama. On često izražava frustraciju zbog Korininih neodgovorenih osjećaja ili zbog njene nepostojanosti. Njegova ljubomora se ogleda u stihovima koji oslikavaju njegove sumnje u njenu vjernost. Ovidije se muči sa sopstvenim osjećanjima, izražava bol i patnju zbog ljubavi koja nije uvijek uzvraćena na način koji on želi.

Osim što je idealizira, Ovidijev odnos prema Korini uključuje elemente igre i

manipulacije. On ljubav vidi kao igru u kojoj oba partnera koriste različite taktike da bi osvojili ili zadržali naklonost onog drugog. Korina u njegovim pjesmama nije samo pasivni objekt, već aktivni učesnik u toj igri. Njena sposobnost da manipulira Ovidijevim osjećanjima i da izazove njegove reakcije čini je kompleksnom i moćnom figurom.

U mnogim pjesmama, Ovidije preuzima ulogu ljubavnog savjetnika, ne samo za sebe, već i za svoje čitatelje. Kroz svoje stihove, on daje savjete o tome kako zavesti i održati ljubav, koristeći svoj odnos s Korinom kao primjer. Ovidijeva didaktička uloga dodaje dodatni sloj njegovim pjesmama, gdje on koristi svoja iskustva da podučiti druge o složenostima ljubavnih odnosa.

Ovidijev odnos prema Korini odražava sukob između idealizovane ljubavi i stvarnosti ljubavnih veza. Iako je Korina idealizirana u njegovim pjesmama, on često priznaje da je stvarnost njihove veze komplikovana i nesavršena. Ovaj dualitet između ideala i stvarnosti daje njegovim elegijama dubinu i autentičnost, omogućavajući čitateljima da se poistovjete sa njegovim iskustvima.

Ovidijeve ljubavne elegije, sa svojom kombinacijom strasti, frustracije, igre i savjeta, pružaju sveobuhvatan prikaz ljubavi kao univerzalnog ljudskog iskustva. Njegov odnos prema Korini, sa svim svojim složenostima, ostaje jedno od najfascinantnijih istraživanja ljubavi u rimskoj književnosti, inspirirajući čitatelje kroz vijekove da razmišljaju o prirodi ljubavi i međuljudskih odnosa.

*Iusta precor: quae me nuper praedata puella est,
aut amet aut faciat, cur ego semper amem!*

a, nimium volui—tantum patiatur amari;

audierit nostras tot Cytherea preces!

Accipe, per longos tibi qui deserviat

annos; 5

accipe, qui pura norit amare fide!

si me non veterum commendant magna parentum

nomina, si nostri sanguinis auctor eques,

nec meus innumeris renovatur campus aratris,

temperat et sumptus parcus uterque parens

-

10

at Phoebus comitesque novem vitisque repertor

hac faciunt, et me qui tibi donat, Amor,

et nulli cessura fides, sine crimine mores

nudaque simplicitas purpureusque pudor.

Molim za pravednost: djevojka koja me nedavno zarobila ili neka voli, ili neka učini da prestanem voljeti! Ah, previše sam tražio — neka samo dozvoli da je volim; Kitearea će čuti moje brojne molitve! Prihvati onoga tko će ti služiti dugi niz godina; 5

prihvati onoga tko zna voljeti s čistom vjernošću!

Ako me ne preporučuju slavna imena starih predaka, ako moj otac nije bio plemić, niti moj poljoprivredni posjed nije obnovljen brojnim plugovima, i moji roditelji su štedljivi u svojim troškovima — 10

ali Feb i njegovih devet pratilaca, i otkrivač vinove loze staju na moju stranu, i Amor koji tebi daruje mene, i vjernost koja neće nikome popustiti, bez mrlje karakter

*non mihi mille placent, non sum desultor
 amoris: 15
 tu mihi, siqua fides, cura perennis eris.
 tecum, quos dederint annos mihi fila sororum,
 vivere contingat teque dolente mori!
 te mihi materiem felicem in carmina praebe—
 provenient causa carmina digna
 sua. 20
 carmine nomen habent exterrita cornibus Io
 et quam fluminea lusit adulter ave,
 quaeque super pontum simulato vecta iuvenco
 virginea tenuit cornua vara manu.
 nos quoque per totum pariter cantabimur orbem,
 25
 iunctaque semper erunt nomina nostra tuis.⁵¹*

jednostavnost i čednost rumenog obraza. Ne
 sviđaju mi se tisuće, nisam promjenjiv u ljubavi:
 15
 ti ćeš mi, vjeruj mi, biti stalna briga. Neka mi bude
 dano da živim s tobom koliko god godina sudbine
 sestra dodijeli i neka umrem s tvojom tugom!
 Daj mi, tebi sretan, materijal za pjesme - i pjesme
 će doći dostojne svog uzroka. 20
 Ime nosi pjesma o Io koja je bila prestravljena
 rogovimai ona koju je zaveo prevarant u obliku
 ptice, i ona koja je prevezena preko mora lažnim
 bikom držala je rogove svojim djevojačkim
 rukama. I mi ćemo također biti zajedno pjevani po
 cijelom svijetu, 25
 i naša će imena uvijek biti povezana s tvojim.⁵²

Ovidije prikazuje Korinu kroz prizmu idealizirane ljubavi i predanosti, koristeći ključne riječi i fraze koje oslikavaju njegovu duboku emocionalnu povezanost i lojalnost. Početni stihovi izražavaju njegovu želju da Korina bude ili ljubazna ili da razumije njegovu neprekidnu ljubav: *iusta precor* i *aut amet aut faciat* sugeriraju opravdanu molbu i neprestanost ljubavi. Ovidijevo priznanje *nimum voluitantum patiatur amari* pokazuje njegovu spremnost da trpi zbog ljubavi, dok *audierit nostras tot Cytherea preces* implicira molbu boginji ljubavi, Venere, da usliša njegove molbe. U daljnjem dijelu, Ovidije koristi pojmove kao što su *longos tibi qui deserviat annos* i *pura fide* da označi dugoročnu predanost i čistu ljubav. On također spominje *veterum commendant magna parentum nomina* i *nostris sanguinis auctor eques*, ukazujući na važnost obiteljskog naslijeđa i plemenitosti, što dodatno naglašava vrijednost njegove ljubavi. Ovidijeva pjesnička slika se širi kroz *Phoebus comitesque novem vitisque repertor*, gdje spominje Apolona i njegove muza kao inspiraciju za svoju ljubav, *te nulli cessura fides*, što označava vječnu odanost. Fraze poput *nudaque simplicitas* i *purpureusque pudor* prikazuju idealiziranu čistoću i skromnost koju Ovidije cijeni u Korini. Pjesnik također izražava želju da njegova ljubav i pjesma postanu neodvojive od Korine: *nos quoque per totum pariter cantabimur orbem*. Ovdje *carmine nomen* ukazuje na to da će njihova imena biti zauvijek povezana kroz njegovu poeziju, kao što su mitološki likovi i njihove priče ostale zapamćene u pjesmama.

U ovim stihovima, Ovidije istražuje unutarnju dinamiku svoje ljubavi, koristeći izraze

⁵¹ Ov. Am. I, 1, dostupno na: [Ovid: Metamorphoses I \(thelatinlibrary.com\)](http://thelatinlibrary.com).

⁵² Vlastiti prijevod.

koji ukazuju na njegovu unutarnju borbu i raznolike uzroke svoje predanosti. Početna fraza *Nam desunt vires ad me mihi iusque regendum* izražava osjećaj slabosti i nemogućnosti da se kontrolira svoje emocije, uspoređujući sebe s *rapida concita puppis aqua*, što simbolizira osjećaj biti vođen vlastitim strastima.

*Nam desunt vires ad me mihi iusque regendum
auferor ut rapida concita puppis aqua.
Non est certa meos quae forma invitet amores:
centum sunt causae, cur ego semper amem.
Sive aliquast oculos in se deiecta modestos,
uror, et insidiae sunt pudor ille meae;
sive procax aliquast, capior, quia rustica non est,
spemque dat in molli mobilis esse toro;
aspera si visast rigidasque imitata Sabinas
velle, sed ex alto dissimulare puto...*⁵³

Nemam ni snage ni moći da upravljam sobom, sve nešto vuče me kao što brod zanosi uzburkan val, nije to određen tip što me zanosi, zove na ljubav, uzroka ima sto večna zaljubljenost ta. Dosta da obori oči, povučena u se i čedna, mene već obuzme žar, klopka je čednosti čar. Ako se nameće, znači snebivljivost seljanke nema — po svoj prilici ta predobro postelju zna: ako je na oko oštra, podražava Sabinke krute — htela bi, mislim se ja, al' je neprirodna sva.⁵⁴

Ovidije se suočava s nesigurnošću kada piše *Non est certa meos quae forma invitet amores*, što ukazuje na to da nema specifičan razlog za svoju ljubav, jer postoje *centum sunt causae, cur ego semper amem*. Ovo ukazuje na raznolikost i kompleksnost razloga zbog kojih je zaljubljen., tj. prema odvažnim Njegov opis *Sive aliquast oculos in se deiecta modestos sugerira* da ga privlače osobe koje su povučene i skromne, pri čemu ga *uror* i *insidiae sunt pudor ille meae* označava kako ga upravo njihova skromnost i suzdržanost izazivaju. S druge strane, Ovidije opisuje i svoju sklonost prema *procax aliquasti* nespутanim osobama, jer *rustica non est* i *spemque dat in molli mobilis esse toro*, što pokazuje njegovu privlačnost prema onima koji nisu obični i rutinski.

Navodi da *aspera si visast rigidasque imitata Sabinas*, što sugerira da ga privlače osobe koje su stroge i zahtjevne, dok smatra da su takve osobine možda samo *dissimulare puto*, tj. samo maska koja skriva stvarne namjere.

Njegova poezija, posebno u djelu *Ljubavi*, prikazuje sofisticirani prikaz ljubavnih avantura u aristokratskim salonima i velikim gradovima. Pjesme mu često istražuju teme neprekidnog lova na različite ljubavne objekte, uspoređujući ljudske strasti sa nebeskim zbivanjima, uključujući bogove. U trinaestoj elegiji prve knjige, poznatoj kao *Elegija Zori*, Ovidije kritikuje boginju Auroru (*Zoru*) zbog njene zavisti i nestrpljenja prema njenom starom

⁵³ Ov. Am. II, dostupno na: [Ovid: Metamorphoses II \(thelatinlibrary.com\)](http://thelatinlibrary.com)

⁵⁴ Vlastiti prijevod

mužu, bogu Suncu. Ova pjesma je primjer kako Ovidije koristi mitologiju da dodatno osvijetli ljudske odnose, često u kombinaciji humora i ozbiljnosti.⁵⁵ Iako u *Ljubavima* mitologija nije centralni dio, pjesnik već pokazuje karakterističnu tendenciju da je koristi za pojačanje narativa i tema ljubavi. Pored toga, pjesnik nudi i savjete za ljubavnu strategiju, uključujući praktične upute za žene o tome kako da izvuku materijalne koristi iz ljubavnih veza, kao i kako da se ponašaju na društvenim okupljanjima. Daje i smjernice za eunuhe, čuvare koji nadgledaju ljubavnike, da budu manje strogi prema ljubavnicima svojih štćenica. Kroz sve ovo predočava bogatstvo ljubavne dinamike, kombinovanjem mitoloških referenci i praktičnih savjeta u svoju poeziju.

⁵⁵ Budimir, M. i Flašar, 326. str.

ZAKLJUČAK

Ovaj rad imao je za cilj istražiti različite ideale ljubavi prikazane kroz likove žena u rimskim elegijama, analizirajući kako su rimski pjesnici poput Katula, Propercija, Tibula i Ovidija oblikovali i izrazili svoje viđenje ljubavi i odnosa prema ženama. Također, cilj je bio istražiti kako su društveno-političke prilike, kao i grčki uzori, utjecali na razvoj ovog specifičnog žanra u rimskoj književnosti.

Rezultati istraživanja pokazali su da su rimski elegičari na različite načine pristupali temi ljubavi, prilagođavajući svoje pjesme vlastitim iskustvima i društvenom kontekstu u kojem su živjeli. Katulove pjesme, na primjer, prikazuju snažnu emotivnu dubinu i strast, ali i bol i patnju uzrokovane neuzvraćenom ljubavlju, posebno u odnosu s Lezbijom. Propercijeve elegije, s druge strane, odražavaju složenost ljubavnih odnosa kroz lik Cintije, koristeći mitološke aluzije kako bi pojačao emotivnu težinu svojih pjesama.

Tibul je kroz svoje pjesme idealizirao seoski život i ljubavne odnose, prikazujući ljubav kao izvor mira i utjehe, ali i kao izvor boli zbog nevjere. Ovidijeve elegije, pak, donose ironičan i ponekad didaktičan ton, istražujući ljubav kroz mitološke priče i osobna iskustva, često stavljajući naglasak na igru zavodjenja i posljedice ljubavi.

Jedna od ključnih spoznaja do kojih se došlo u ovom radu je ta da su rimski elegičari, iako su djelovali u različitim društvenim i političkim okolnostima, kroz svoju poeziju uspjeli prenijeti univerzalne teme ljubavi, patnje i ljudskih odnosa, ostavljajući trajni utjecaj na rimski književni kanon. Njihova djela ne samo da reflektiraju osobne emocije i iskustva, već i dublje društvene promjene i kulturne norme vremena.

Kroz analizu pjesničkih djela i konteksta u kojem su nastala, ovaj rad je doprinio razumijevanju kako su ideali ljubavi u rimskim elegijama oblikovani i kako su se razvijali, potvrđujući važnost ovih pjesnika u historiji rimske književnosti.

BIBLIOGRAFIJA

Izvori

[Catullus \(thelatinlibrary.com\)](http://thelatinlibrary.com)

[Ovid \(thelatinlibrary.com\)](http://thelatinlibrary.com)

[Propertius \(thelatinlibrary.com\)](http://thelatinlibrary.com)

[Tibullus \(thelatinlibrary.com\)](http://thelatinlibrary.com) ,

[Sextus Propertius, Elegies, Book 1, Addressed to Cynthia \(tufts.edu\)](http://tufts.edu)

Literatura

1. Budimir, M. i Flašar, M. *Pregled rimske književnosti – De auctoribus romanis*, Beograd, 1986.
2. Divković, Mirko, *Latinsko – hrvatski rječnik*, Zagreb, 1900.
3. Fredricksmeyer A. Ernest. *Observations on Catullus 5*. 1970. Dostupno na: [Observations on Catullus 5 on JSTOR](#)
4. Grečl, D. 'Albije Tibul - *Facilis amori*', *Latina et Graeca*, 1984. str. 9-24. Dostupno na: [Albije Tibul - "Facilis amori" \(srce.hr\)](#) (Datum pristupa: 15.07.2024.)
5. Lesky, A. *Povijest grčke književnosti*, GM, Zagreb, 2001.
6. Rankin H. D. 1976. *Catullus and the 'Beauty' of Lesbia (Poems 43, 86 and 51)* Dostupno na: [Catullus and the 'Beauty' of Lesbia \(Poems 43, 86 and 51\) on JSTOR](#)
7. Robinson Ellis. 1889. *A commentary on Catullus*. Dostupno na: [A commentary on Catullus : Ellis, Robinson, 1834-1913 : Free Download, Borrow, and Streaming : Internet Archive](#)
8. Sabadoš, D, Zmajlović, Z. *Anthologia latina: (poezija): za više razrede klasične gimnazije*, Knj. 2, Komentar, Školska knjiga, Zagreb, 1975.
9. Salopek, D. i Sironić, M. *Grčka književnost u: Povijest svjetske književnosti*, 1977.
10. Škiljan, Dubravko, *Carmina Catulli. Katul pjesme*. Latina et Graeca, Zagreb, 1996.
11. Tronski, I. M. *Povijest antičke književnosti*, Matica Hrvatska, Zagreb, 1951.
12. Von Albrecht Michael. 1997. *A History of Roman Literature. From Livius Andronicus to Boethius*. Revised by Gareth Schmeling and by the author. Leiden. New York. Köln.: E.J.

Brill. Dostupno na: [A history of Roman literature : from Livius Andronicus to Boethius : with special regard to its influence on world literature : Albrecht, Michael von : Free Download, Borrow, and Streaming : Internet Archive](#)

13. Vratović, V, *Rimska književnost*, Grafok, Zagreb, 2007.